

Cauza C-524/04

Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation

împotriva

Commissioners of Inland Revenue

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division]

„Libertatea de stabilire – Libera circulație a capitalurilor – Impozit pe profit – Dobânzi aferente împrumuturilor plătite unei societăți afiliate rezidente într-un alt stat membru sau într-o țară terță – Calificarea dobânzilor drept profituri distribuite – Coerența sistemului fiscal – Evaziune fiscală”

Sumarul hotărârii

1. *Libera circulație a persoanelor – Libertatea de stabilire – Dispozițiile tratatului – Domeniu de aplicare*

(art. 43 CE, 49 CE și 56 CE)

2. *Libera circulație a persoanelor – Libertatea de stabilire*

(art. 43 CE)

3. *Libera circulație a persoanelor – Libertatea de stabilire – Legislație fiscală*

(art. 43 CE)

4. *Libera circulație a persoanelor – Libertatea de stabilire – Dispozițiile tratatului – Domeniu de aplicare*

(art. 43 CE și 48 CE)

5. *Drept comunitar – Drepturi acordate particularilor – Încălcare de către un stat membru – Obligația de a repara prejudiciul cauzat particularilor*

(art. 43 CE)

6. *Drept comunitar – Drepturi acordate particularilor – Încălcare de către un stat membru – Obligația de a repara prejudiciul cauzat particularilor*

1. O legislație care nu are în vedere decât relații din cadrul unui grup de societăți afectează în principal libertatea de stabilire și trebuie, prin urmare, să fie examinat în raport cu prevederile articolului 43 CE. Presupunând că această legislație ar avea efecte restrictive asupra liberei circulații a serviciilor și asupra liberei circulații a capitalurilor, astfel de efecte ar fi urmarea inevitabilă a unui eventual obstacol în calea libertății de stabilire și nu justifică o analiză a legislației menționate în raport cu prevederile articolelor 49 CE și 56 CE.

(a se vedea punctele 33, 34 și 101)

2. Simplul fapt c? unei societ??i i se acord? un împrumut de c?tre o societate afiliat? stabilit? într?un alt stat membru nu poate s? constituie temeiul unei prezum?ii generale de practici abuzive ?i s? justifice o m?sur? care aduce atingere exercit?rii unei libert??i fundamentale garantate de tratat. În schimb, o m?sur? na?ional? care limiteaz? libertatea de stabilire poate fi justificat? prin motive legate de lupta împotriva practicilor abuzive atunci când aceasta vizeaz? în mod specific aranjamentele pur artificiale, lipsite de realitate economic?, al c?ror scop este eludarea legisla?iei statului membru respectiv ?i în special a impozitului datorat în mod normal pentru profiturile generate de activit??i desf??urate pe teritoriul na?ional.

(a se vedea punctele 72-74)

3. Articolul 43 CE se opune unei legisla?ii a unui stat membru care restrânge posibilitatea pentru o societate rezident? de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile pl?tite aferente fondurilor împrumutate de la o societate?mam?, direct? sau indirect?, rezident? într?un alt stat membru sau de la o societate rezident? într?un alt stat membru controlat? de c?tre o astfel de societate?mam?, f?r? a supune acestei restrângeri o societate rezident? care împrumut? fonduri de la o alt? societate de asemenea rezident?, cu excep?ia cazului în care, pe de o parte, această legisla?ie se bazeaz? pe analiza unor elemente obiective ?i verificabile care s? permit? identificarea unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale, prev?zând posibilitatea pentru contribuabil de a prezenta, dac? este cazul ?i f?r? a fi supus unor constrângeri administrative excesive, elemente referitoare la ra?iunile de natur? comercial? aflate la baza opera?iunii în cauz? ?i, pe de alt? parte, când existen?a unui astfel de aranjament este dovedit?, respectiva legisla?ie nu consider? aceste dobânzi profituri distribuite decât în m?sură în care acestea dep??esc ceea ce s?ar fi convenit în condi?ii de concuren?? deplin?.

Într?adev?r, o astfel de diferen?? de tratament între filialele rezidente în func?ie de locul în care au sediul societ??ile?mam? ale acestora constituie o restric?ie privind libertatea de stabilire în condi?iile în care aceasta face mai pu?in atractiv? exercitarea libert??ii de stabilire de c?tre societ??i stabilite în alte state membre, care ar putea, prin urmare, s? renun?e la achizi?ionarea, la înfiin?area sau la men?inerea unei filiale în statul membru care adopt? această m?sur?.

(a se vedea punctele 61 ?i 92 ?i dispozitiv 1)

4. O legisla?ie a unui stat membru care restrânge posibilitatea pentru o societate rezident? de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile pl?tite aferente fondurilor împrumutate de la o societate nerezident? nu intr? sub inciden?a articolului 43 CE atunci când aceasta se aplic? unei situa?ii în care o societate rezident? prime?te un împrumut de la o societate rezident? într?un alt stat membru sau într?o ?ar? ter?? care nu controleaz? ea îns??i societatea împrumutat? ?i când aceste dou? societ??i sunt controlate, direct sau indirect, de c?tre o societate afiliat? comun? rezident? într?o ?ar? ter??.

Într?adev?r, dac? într?o astfel de situa?ie statul membru care a adoptat o astfel de legisla?ie consider? profituri distribuite dobânzile pl?tite de c?tre societatea împrumutat?, această m?sur? afecteaz? libertatea de stabilire, îns? nu a societ??ii împrumut?toare, ci a societ??ii afiliate care se bucur? de un nivel al controlului asupra celorlalte dou? societ??i ce îi permite s? influen?eze alegerea finan??rii respectivelor societ??i. Or, în m?sură în care societatea afiliat? men?ionat? nu este stabilit? într?un stat membru în sensul articolului 48 CE, articolul 43 CE nu este aplicabil.

(a se vedea punctele 99 ?i 102 ?i dispozitiv 2)

5. În lipsa unei reglement?ri comunitare, revine ordinii juridice interne a fiec?rui stat membru s? desemneze instan?ele competente ?i s? prevad? modalit??ile procedurale de sesizare a

instan?ei destinate s? asigure protejarea drepturilor conferite justi?iabililor de dreptul comunitar, inclusiv stabilirea naturii ac?iunilor introduse de persoanele v?t?mate la instan?ele na?ionale. Acestea sunt ?inute totu?i s? asigure c? justi?iabilii dispun de o cale efectiv? de atac care s? le permit? s? ob?in? restituirea impozitului perceput f?r? temei ?i a sumelor pl?tite acestui stat membru sau re?inute de c?tre acesta ?n leg?tur? direct? cu acest impozit.

?n ceea ce prive?te alte prejudicii pe care le?ar fi suferit o persoan? ca urmare a unei ?nc?lc?ri a dreptului comunitar imputabile unui stat membru, acesta din urm? este obligat s? repare prejudiciile cauzate particularilor ?n condi?iile enun?ate ?n jurispruden?a Cur?ii, ?i anume ca norma de drept ?nc?lcat? s? aib? ca obiect acordarea de drepturi particularilor, ?nc?lcarea s? fie suficient de grav? ?i s? existe o leg?tur? direct? de cauzalitate ?ntre ?nc?lcarea obliga?iei care ?i incumb? statului ?i prejudiciul suferit de c?tre persoanele v?t?mate, f?r? ca aceasta s? exclud? ca, ?n temeiul dreptului na?ional, r?spunderea statului s? poat? fi angajat? ?n condi?ii mai pu?in restrictive.

Cu excep?ia dreptului la desp?gubire care ??i are ?n mod direct temeiul ?n dreptul comunitar atunci c?nd condi?iile men?ionate enun?ate ?n jurispruden?? sunt ?ndeplinite, statului ?i revine obliga?ia ca, ?n cadrul dreptului na?ional al r?spunderii, s? repare prejudiciul cauzat, condi?iile stabilite de legisla?iile na?ionale ?n domeniul repar?rii prejudiciilor neput?nd fi mai pu?in favorabile dec?t cele referitoare la ac?iuni asem?n?toare de drept intern ?i neput?nd fi concepute astfel ?nc?t s? fac?, ?n practic?, imposibil? sau excesiv de dificil? ob?inerea repar?rii prejudiciului.

C?nd se dovede?te c? legisla?ia unui stat membru constituie un obstacol ?n calea libert??ii de stabilire interzis de articolul 43 CE, instan?a na?ional? poate, ?n vederea stabilirii prejudiciilor care trebuie reparate, s? verifice dac? persoanele v?t?mate au dat dovad? de o diligen?? rezonabil? pentru a evita aceste prejudicii sau pentru a le limita ?ntinderea ?i ?n special dac? acestea au folosit ?n timp util toate c?ile legale pe care le aveau la dispozi?ie. Cu toate acestea, aplicarea dispozi?iilor referitoare la libertatea de stabilire ar deveni imposibil? sau excesiv de dificil? dac? cererile de restituire sau de desp?gubire bazate pe ?nc?lcarea dispozi?iilor men?ionate ar trebui respinse sau reduse pentru simplul motiv c? societ??ile ?n cauz? nu au cerut administra?iei fiscale s? li se permit? plata c?tre o societate afiliat? nerezident? a dob?nzilor aferente fondurilor ?mprumutate f?r? ca aceste dob?nzi s? fie calificate drept profituri distribuite, atunci c?nd legea na?ional?, coroborat?, dac? este cazul, cu prevederile pertinente ale conven?iilor pentru evitarea dublei impuneri, prevedea o astfel de calificare.

(a se vedea punctele 115, 123, 126 ?i 128 ?i dispozitiv 3)

6. Pentru a stabili dac? exist? o ?nc?lcare suficient de grav? a dreptului comunitar, susceptibil? s? angajeze r?spunderea unui stat membru pentru prejudiciile cauzate particularilor, trebuie s? se ?in? seama de toate elementele care caracterizeaz? situa?ia cu care este sesizat? instan?a na?ional?. Printre aceste elemente se num?r? mai ales gradul de claritate ?i de precizie al normei ?nc?lcate, caracterul inten?ionat sau neinten?ionat al ?nc?lc?rii comise sau al prejudiciului cauzat, caracterul scuzabil sau nescuzabil al unei eventuale erori de drept, ?mprejurarea c? atitudinile adoptate de c?tre o institu?ie comunitar? au putut contribui la adoptarea sau la men?inerea unor m?suri sau a unor practici na?ionale contrare dreptului comunitar.

?n orice caz, o ?nc?lcare a dreptului comunitar este v?dit grav? atunci c?nd aceasta a continuat ?n pofida pronun??rii unei hot?râri care constat? ?nc?lcarea pretins?, a unei hot?râri preliminare sau a unei jurispruden?e consacrate a Cur?ii ?n materia respectiv? din care rezult? caracterul ilegal al comportamentului ?n cauz?.

Instan?a na?ional? trebuie s? ia ?n considerare faptul c?, ?ntr?un domeniu precum fiscalitatea direct?, consecin?ele care decurg din libert??ile de circula?ie garantate de tratat nu sunt dec?t ?n

mod treptat revelate, în special prin intermediul principiilor consacrate de jurisprudența Curții.

(a se vedea punctele 119-121)

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

13 martie 2007(*)

„Libertatea de stabilire – Libera circulație a capitalurilor – Impozit pe profit – Dobânzi aferente împrumuturilor plătite unei societăți afiliate rezidente într-un alt stat membru sau într-o țară terță – Calificarea dobânzilor drept profituri distribuite – Coerența sistemului fiscal – Evaziune fiscală”

În cauza C-524/04,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Regatul Unit), prin decizia din 21 decembrie 2004, primită de Curte la 31 decembrie 2004, în procedura

Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation

împotriva

Commissioners of Inland Revenue,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts (raportor), P. Kriš și E. Juhász, președinți de cameră, domnul J. N. Cunha Rodrigues, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii K. Schiemann, J. Makarczyk, G. Arestis și A. Borg Barthet, judecători,

avocat general: domnul L. A. Geelhoed,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 31 ianuarie 2006,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, de domnul G. Aaronson, QC, precum și de domnii P. Farmer și D. Cavender, barristers,
- pentru guvernul Regatului Unit, de doamnele C. Jackson și C. Gibbs, în calitate de agenți, asistate de domnul D. Anderson, QC, precum și de domnul D. Ewart și doamna S. Stevens, barristers,
- pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și U. Forsthoff, în calitate de agenți,

- pentru guvernul olandez, de domnul D. J. M. de Grave, în calitate de agent,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul R. Lyal, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 29 iunie 2006,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 43 CE, 49 CE, precum și a articolelor 56-58 CE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între anumite grupuri de societăți (denumite în continuare „reclamante în acțiunea principală”), pe de o parte, și Commissioners of Inland Revenue (administrația fiscală a Regatului Unit), pe de altă parte, cu privire la tratamentul fiscal al dobânzilor plătite de către societățile rezidente în Regatul Unit aferente fondurilor împrumutate de la o societate aparținând aceluiași grup (denumit în continuare „societate afiliată”) care nu este rezident în acest stat membru.

Cadrul juridic național

3 Prevederile pertinente ale legislației în vigoare în Regatul Unit sunt cele ale legii din 1998 privind impozitele pe venit și pe profit (Income and Corporation Taxes Act 1998, denumit în continuare „ICTA”), mai întâi în versiunea aplicabilă înainte de 1995 și apoi în versiunea modificată în special prin legea finanțelor din 1995 (Finance Act 1995) și prin legea finanțelor din 1998 (Finance Act 1998).

Prevederile naționale anterioare modificărilor din 1995

4 Conform articolului 209 alineatul 2 litera d) din ICTA, dobânzile aferente unui împrumut plătite de către o societate rezident în Regatul Unit sunt considerate o distribuție a profitului respectivei societăți în măsura în care aceste dobânzi depășesc un randament economic rezonabil al aceluși împrumut. Această regulă se aplică atât în situațiile în care împrumutul este acordat de către o societate rezident în Regatul Unit, cât și în situațiile în care împrumutul este acordat de către o societate nerezident. Partea din dobânzi care depășește un randament economic rezonabil nu mai poate fi dedusă din profiturile impozabile ale societății care se împrumută, fiind considerată profit distribuit (dividende). Pentru acest motiv, societatea care se împrumută datorează impozitul anticipat pe profit (advance corporation tax – ACT) conform articolului 14 din ICTA.

5 În plus, articolul 209 alineatul 2 litera e) punctele iv) și v) din ICTA consideră „profit distribuit” orice dobândă, alta decât cele considerate astfel în temeiul literii d) a aceleiași prevederi, plătite de către o societate rezident în Regatul Unit unei societăți nerezidente aparținând aceluiași grup de societăți, chiar dacă aceste dobânzi corespund unui randament economic rezonabil pentru împrumutul respectiv. Această regulă se aplică împrumuturilor acordate de către o societate nerezident unei filiale rezidente în care prima societate deține 75 % din capitalul social ori când cele două societăți sunt filiale deținute în proporție de 75 % de către o a treia societate nerezidentă.

6 Totuși, în temeiul articolului 788 alineatul 3 din ICTA, prevederile naționale menționate nu se aplică dacă o convenție pentru evitarea dublei impunerii (denumită în continuare „CDI”) înlocuiește aplicarea acestora, asigurând în același timp că, în anumite condiții, dobânzile pot fi deduse în

scopuri fiscale. În funcție de condițiile în care dobânda este deductibilă, CDI încheiate de către Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord pot fi clasificate în două categorii.

7 În temeiul CDI din prima categorie, cum sunt cele încheiate cu Republica Federală Germania, cu Regatul Spaniei, cu Marele Ducat al Luxemburgului, cu Republica Austria și cu Japonia, dobânzile sunt deductibile dacă, ținând cont de valoarea împrumutului respectiv, valoarea dobânzilor corespunde cu ceea ce s-ar fi convenit în lipsa relațiilor speciale între părți sau între părți și un terț.

8 CDI din a doua categorie, precum cele încheiate cu Republica Franceză, cu Irlanda, cu Republica Italiană, cu Regatul Țărilor de Jos, cu Statele Unite ale Americii și cu Confederația Elvețiană, ridică problema mai largă de a stabili dacă valoarea dobânzilor depășește, oricare ar fi motivul, ceea ce ar fi fost convenit în lipsa relațiilor speciale între părți sau între părți și un terț, problemă care o include pe aceea dacă valoarea împrumutului însuși depășește ceea ce ar fi fost acordat cu împrumut în lipsa relațiilor speciale menționate.

9 În temeiul articolului 808A din ICTA, introdus prin articolul 52 din Legea finanțelor nr. 2 din 1992 [Finance (No. 2) Act 1992] și aplicabil dobânzilor plătite după 14 mai 1992, trebuie să se țină cont, în ceea ce privește a doua categorie de CDI, de ansamblul factorilor respectivi, inclusiv de aspectul dacă, în absența unor relații speciale între debitorul dobânzilor și beneficiarul acestora, împrumutul ar fi fost totuși acordat și, în caz afirmativ, de suma care ar fi fost împrumutată, precum și de nivelul dobânzii care ar fi fost convenite.

Modificările legislative intervenite în 1995

10 Legea finanțelor din 1995, care se aplică, în principiu, dobânzilor plătite după 28 noiembrie 1994, nu a modificat articolul 209 alineatul 2 litera d) din ICTA. Totuși, punctele iv) și v) ale literelor e) a alineatului 2 din acest articol au fost înlocuite cu articolul 209 alineatul 2 litera da), conform căruia sunt considerate „profit distribuit” dobânzile plătite între membrii aceluiași grup de societăți în măsura în care depășesc ceea ce s-ar fi plătit în lipsa relațiilor speciale între debitorul acestor dobânzi și beneficiar. Această regulă se aplică împrumuturilor acordate de către o societate unei alte societăți în care prima societate deține 75 % din capitalul social sau dacă cele două societăți sunt filiale deținute în proporție de 75 % de către o a treia societate.

11 Cu toate acestea, conform articolului 212 alineatele 1 și 3 din ICTA, în versiunea sa modificată, articolul 209 alineatul 2 litera da) nu se aplică dacă atât debitorul dobânzilor, cât și beneficiarul acestora sunt supuși impozitului pe profit în Regatul Unit.

12 Articolul 209 alineatul 2 litera da) din ICTA a fost completat prin articolul 209 alineatele 8A)-8F). Articolul 209 alineatul 8B) din ICTA stabilește criteriile pe baza cărora plata unor dobânzi trebuie considerată profit distribuit. Prevederile articolului 209 alineatele 8A) și 8D)-8F) stabilesc, împreună, măsura în care societățile pot fi regrupate pentru a determina pe o bază consolidată nivelul împrumuturilor lor.

Modificările legislative intervenite în 1998

13 Legea finanțelor din 1998 a introdus anexa 28AA la ICTA, care conține reguli referitoare la prețul de transfer, ce se aplică și plății dobânzilor între societăți. Operațiunile între două societăți aflate sub control comun sunt supuse acestor reguli în situația în care condițiile în care acestea sunt încheiate diferă de cele care ar fi existat dacă aceste societăți nu ar fi fost sub control comun și dacă aceste condiții oferă uneia dintre părțile avute în vedere un potențial avantaj în ceea ce privește legislația fiscală a Regatului Unit. Noțiunea de control comun include fie participarea directă sau indirectă a unei societăți la gestiunea, la controlul sau la capitalul

celelalte societăți, fie participarea directă a unei terțe persoane la gestiunea, la controlul sau la capitalul celorlalte două societăți avute în vedere.

14 Până la modificarea acestor norme în anul 2004, se prezuma că nu exista un avantaj potențial, în sensul acestei legislații, pentru una dintre părțile vizate dacă cealaltă parte la operațiune era de asemenea contribuabil în Regatul Unit și dacă o serie de alte condiții erau îndeplinite.

15 În anul 2004, respectivele norme au fost modificate, în sensul că acestea se aplică chiar dacă cele două părți la operațiune sunt contribuabili în Regatul Unit.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

16 Acțiunea principală este un litigiu de tip „group litigation” referitor la subcapitalizare („Thin Cap Group Litigation”), cuprinzând mai multe cereri de restituire și/sau de compensare introduse de grupuri de societăți împotriva Commissioners of Inland Revenue la High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, ca urmare a hotărârii din 12 decembrie 2002, Lankhorst/Hohorst (C-324/00, Rec., p. I-11779).

17 Fiecare dintre cauzele alese de către instanța de trimitere ca litigii „pilot” în vederea prezentei trimiteri preliminare privește o societate rezidentă în Regatul Unit de înut, direct sau indirect, cel puțin în proporție de 75 % de către o societate mamă nerezidentă și creia i-a fost acordat un împrumut, fie de către aceasta din urmă, fie de către o altă societate nerezidentă de înut, direct sau indirect, cel puțin în proporție de 75 % de către aceeași societate mamă.

18 Este vorba, pe de o parte, de împrumuturi acordate unei societăți rezidente în Regatul Unit de către o societate stabilită într-un alt stat membru, aceste două societăți aparținând aceluiași grup de societăți la conducerea căruia se află o societate mamă stabilită în acest din urmă stat. Este cazul câtorva dintre aceste litigii „pilot”, și anume cele referitoare la grupurile Lafarge și Volvo, în care societatea care acordă împrumutul și societatea mamă sunt stabilite în același stat membru, în speță în Franța și, respectiv, în Suedia.

19 Pe de altă parte, unele dintre litigiile „pilot” menționate privesc o societate rezidentă în Regatul Unit care aparține unui grup de societăți la conducerea căruia se află o societate mamă stabilită într-o țară terță, și anume în Statele Unite ale Americii, și creia i s-a acordat un împrumut de către o altă societate aparținând aceluiași grup, societate rezidentă fie într-un alt stat membru (este cazul unei prime categorii de cereri ale grupului Caterpillar, referitoare la un împrumut acordat de către o societate stabilită în Irlanda), fie într-o țară terță (este cazul unei a doua categorii de cereri ale grupului Caterpillar, referitoare la un împrumut acordat de către o societate stabilită în Elveția), fie într-un alt stat membru, dar care acționează prin intermediul unei sucursale rezidente într-o țară terță (este cazul grupului PepsiCo, în care societatea care acordă împrumutul are sediul în Luxemburg, acționând însă printr-o sucursală stabilită în Elveția).

20 Conform deciziei de trimitere, anumite societăți reclamante au convertit o parte din aceste împrumuturi în fonduri proprii, pentru a evita ca, în temeiul legislației în vigoare în Regatul Unit, dobânzile plătite aferente soldului respectivelor împrumuturi să fie considerate profituri distribuite. Unele dintre reclamantele în acțiunea principală au încheiat un acord cu administrația fiscală a Regatului Unit cu privire la modalitatea în care va fi aplicată această legislație, acord care stabilea condițiile în care această administrație fiscală urma să evalueze împrumuturile care urmau să fie acordate în cadrul grupului de societăți în anii următori.

21 Ca urmare a hotărârii Lankhorst/Hohorst, menționată mai sus, reclamantele în acțiunea

principal? au introdus cereri de restituire ?i/sau de compensare cu privire la dezavantajele fiscale care ar fi rezultat ca urmare a aplic?rii, în ceea ce le prive?te, a legisla?iei Regatului Unit, în care în special surplusul de impozit pe profit pl?tit în temeiul deciziei administra?iei fiscale a Regatului Unit de a nu admite deducerea din profiturile impozabile a dobânzilor pl?tite ?i/sau de a limita o astfel de deducere, precum ?i surplusul de impozit rezultat din conversiunea, de c?tre aceste societ??i, a fondurilor împrumutate în fonduri proprii.

22 În aceste condi?ii, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, a decis s? suspende judecarea cauzei ?i s? adreseze Cur?ii urm?toarele întreb?ri preliminare:

„1) Articolele 43 CE, 49 CE sau 56 CE interzic unui stat membru («statul societ??ii împrumutate») s? men?in? în vigoare ?i s? aplice dispozi?ii de natura celor din articolele 209 ?i 212 ?i din anexa 28AA la [ICTA] (denumite în continuare «dispozi?ii na?ionale»), care impun restric?ii în ceea ce prive?te posibilitatea, pentru o societate rezident? în acel stat membru («societatea împrumutat?»), de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile pl?tite pentru fondurile împrumutate de la o societate?mam?, direct? sau indirect?, rezident? într?un alt stat membru, în condi?iile în care societatea împrumutat? nu ar fi fost supus? unor astfel de restric?ii dac? societatea?mam? ar fi fost rezident? în statul societ??ii împrumutate?

2) Ce influen??, dac? exist? vreuna, pot avea urm?toarele împrejur?ri asupra r?spunsului la prima întrebare:

a) fondurile împrumutate nu sunt acordate de c?tre societatea?mam? a societ??ii împrumutate, ci de c?tre o alt? societate («societatea împrumut?toare»), apar?inând aceluia?i grup de societ??i ?i având în comun cu societatea împrumutat? o societate?mam? direct? sau indirect? ?i atât această societate?mam? comun?, cât ?i societatea împrumut?toare sunt rezidente ale unor state membre diferite de cel în care este rezident? societatea împrumutat?;

b) societatea împrumut?toare este rezident? într?un stat membru diferit de cel în care este rezident? societatea împrumutat?, dar toate societ??ile?mam? comune, directe sau indirecte, ale societ??ii împrumutate ?i ale societ??ii împrumut?toare sunt rezidente într?o ?ar? ter??;

c) toate societ??ile?mam? comune, directe sau indirecte, ale societ??ii împrumut?toare ?i ale societ??ii împrumutate sunt societ??i rezidente în ??ri ter?e, iar societatea împrumut?toare este rezident? într?un stat membru diferit de cel al societ??ii împrumutate; totu?i, societatea împrumut?toare acord? societ??ii împrumutate o finan?are sub forma unui împrumut provenind de la o sucursal? a societ??ii împrumut?toare stabilit? într?o ?ar? ter??;

d) societatea împrumut?toare ?i toate societ??ile?mam? comune, directe sau indirecte, ale societ??ii împrumut?toare ?i ale societ??ii împrumutate sunt rezidente într?o ?ar? ter??;

3) Primele dou? întreb?ri ar conduce la r?spunsuri diferite dac? s?ar putea demonstra c? împrumuturile reprezentau un abuz de drept sau f?ceau parte integrant? dintr?un aranjament artificial destinat s? eludeze legisla?ia fiscal? a statului membru al societ??ii împrumutate? În caz afirmativ, ce îndrum?ri consider? Curtea de Justi?ie c? sunt necesare pentru a permite identificarea a ceea ce constituie un abuz de drept sau un aranjament artificial în contextul situa?iilor de natura celor care se prezint? în spe???

4) În ipoteza unei restric?ii privind circula?ia capitalurilor între statele membre ?i ??rile ter?e prev?zut? la articolul 56 CE, această restric?ie exista la 31 decembrie 1993 în vederea aplic?rii articolului 57 CE?

5) Presupunând c? una sau alta dintre m?surile descrise la prima sau la a doua întrebare sunt

contrare articolelor 43 CE, 49 CE sau 56 CE, dac? societatea împrumutat? sau alte societ??i din grupul societ??ii împrumutate («reclamantele») introduc urm?toarele ac?iuni:

a) o ac?iune în restituirea surplusului de impozit pe profit pl?tit de c?tre societatea împrumutat? ca urmare a refuzului de a admite deducerea din profitul s?u impozabil, în vederea calcul?rii impozitului pe profit, a dobânzilor pl?tite societ??ii împrumutat?toare, cu toate c? aceste pl??i de dobânzi ar fi fost considerate deductibile din profitul societ??ii împrumutate dac? societatea împrumutat?toare ar fi fost ?i ea rezident? în statul societ??ii împrumutate;

b) o ac?iune în restituirea surplusului de impozit de profit pl?tit de c?tre societatea împrumutat? atunci când suma total? a dobânzilor aferente împrumutului a fost efectiv pl?tit? ?i când, cu toate acestea, cererea de deducere referitoare la aceste dobânzi a fost redus? în temeiul prevederilor na?ionale sau al aplic?rii date acestora de c?tre administra?ia fiscal?;

c) o ac?iune în restituirea surplusului de impozit pe profit pl?tit de c?tre societatea împrumutat? atunci când valoarea dobânzilor aferente împrumuturilor de la societatea împrumutat?toare, deductibil? din profitul societ??ii împrumutate, a fost redus? ca urmare a subscrierii mai degrab? de fonduri proprii decât de fonduri împrumutate sau când fonduri proprii au fost substituite capitalurilor împrumutate existente, în temeiul prevederilor na?ionale sau al aplic?rii date acestora de c?tre administra?ia fiscal?;

d) o ac?iune în restituirea surplusului de impozit pe profit pl?tit de c?tre societatea împrumutat? atunci când valoarea dobânzilor aferente împrumuturilor de la societatea împrumutat?toare, deductibil? din profitul societ??ii împrumutate, a fost redus? ca urmare a reducerii nivelului dobânzii datorate pentru fondurile împrumutate (ori pentru c? aceste împrumuturi au fost scutite de dobând?), în temeiul prevederilor na?ionale sau al aplic?rii date acestora de c?tre administra?ia fiscal?;

e) o ac?iune în restituirea sau în compensarea pierderilor sau a altor scutiri fiscale sau a creditelor fiscale ale societ??ii împrumutate (sau la care au renun?at, cedându?le acesteia, alte societ??i din grupul societ??ii împrumutate care erau de asemenea rezidente în statul societ??ii împrumutate) utilizate de c?tre aceasta pentru a fi deduse din surplusul de impozit pe profit men?ionat mai sus la literele a), b) sau c), în timp ce, altfel, aceste pierderi, scutiri sau credite fiscale ar fi fost disponibile în vederea unei utiliz?ri diferite sau pentru a face obiectul unei report?ri;

f) o ac?iune în restituirea impozitului anticipat pe profit neutilizat, pl?tit de c?tre societatea împrumutat? pentru v?rs?mintele de dobânzi c?tre societatea împrumutat?toare ?i care au fost reconsiderate distribuiri;

g) o ac?iune în restituirea sau în compensarea sumelor pl?tite cu titlu de impozit anticipat pe profit în condi?iile men?ionate mai sus la litera f) care, cu toate acestea, au fost ulterior deduse din sumele datorate cu titlu de impozit pe profit de c?tre societatea împrumutat?;

h) o ac?iune în compensarea costurilor ?i a cheltuielilor efectuate de c?tre reclamante pentru a se conforma prevederilor na?ionale sau aplic?rii date acestora de c?tre administra?ia fiscal?;

i) o ac?iune în restituirea sau în compensarea pierderilor de randament aferente capitalurilor împrumutate investite în fonduri proprii (sau convertite în fonduri proprii) în situa?iile descrise mai sus la litera c) ?i

j) o ac?iune în restituirea sau în compensarea tuturor impozitelor aferente veniturilor, pretinse sau imputate, suportate de c?tre societatea împrumutat?toare în statul în care este rezident?,

constând în dobânzi plătite de societatea împrumutată, dobânzi care au fost reconsiderate distribuie în temeiul dispozițiilor naționale menționate în prima întrebare,

astfel de acțiuni trebuie considerate, din punct de vedere al dreptului comunitar, ca fiind:

- acțiuni în restituirea sau în rambursarea sumelor percepute fără a fi datorate, care apar ca o consecință și un accesoriu al încălțării dispozițiilor menționate ale dreptului comunitar, sau
- acțiuni în compensarea sau în repararea prejudiciilor sau
- acțiuni pentru plata unei sume reprezentând un avantaj refuzat fără temei?

6) În cazul în care, ca răspuns la una sau alta dintre părțile celei de a cincea întrebări, acțiunile ar fi definite ca fiind acțiuni pentru plata unei sume reprezentând un avantaj refuzat fără temei:

a) aceste acțiuni sunt o consecință și un accesoriu al dreptului conferit de dispozițiile menționate ale dreptului comunitar sau

b) trebuie îndeplinite toate sau numai o parte dintre condițiile enunțate în hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du Pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, Rec., p. I-1029) în materie de despăgubire sau

c) trebuie îndeplinite alte condiții?

7) Are vreo importanță împrejurarea că, potrivit legislației naționale, acțiunile menționate în cea de a șasea întrebare sunt introduse cu titlu de acțiuni în restituire sau sunt introduse sau ar trebui să fie introduse cu titlu de acțiuni în repararea unui prejudiciu?

8) Care sunt îndrumările, dacă există, pe care Curtea de Justiție consideră că trebuie să le dea în cauzele de față și care sunt împrejurările de care instanța națională trebuie să țină cont atunci când este chemată să stabilească dacă există o încălcare suficient de gravă în sensul hotărârii [Brasserie du Pêcheur și Factortame, citată anterior], în special în ceea ce privește întrebarea dacă, în situația actuală a jurisprudenței referitoare la interpretarea dispozițiilor pertinente ale dreptului comunitar, această încălcare prezintă un caracter scuzabil?

9) Poate exista, în principiu, o legătură directă de cauzalitate (în sensul hotărârii [Brasserie du Pêcheur și Factortame, citată anterior]) între o încălcare oarecare a articolelor 43 CE, 49 CE și 56 CE și pierderile de natura celor menționate în a cincea întrebare literele a)-h), care, astfel cum susțin reclamantele, rezultă din aceasta? În caz afirmativ, care sunt îndrumările, dacă există, pe care Curtea de Justiție consideră că trebuie să le dea în ceea ce privește împrejurările de care instanța națională trebuie să țină cont atunci când este chemată să stabilească dacă o astfel de legătură directă de cauzalitate există?

10) Pentru a determina pierderea sau prejudiciul a cărui reparare poate fi acordată, instanța națională are posibilitatea de a ține cont de faptul dacă persoanele vătămate au dovedit o diligență rezonabilă pentru a evita sau pentru a limita prejudiciile lor, în special prin utilizarea căilor legale de atac care ar fi putut stabili că prevederile naționale nu aveau ca efect (datorită convențiilor pentru evitarea dublei impuneri) impunerea restricțiilor arătate în prima întrebare? Răspunsul la această întrebare este influențat de convingerea părților, la momentul respectiv, referitoare la efectul convențiilor pentru evitarea dublei impuneri?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la cea de a treia întrebare

23 Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 43 CE, 49 CE sau 56 CE se opun unei legislații a unui stat membru care limitează posibilitatea unei societăți rezidente de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile plătite aferente fondurilor împrumutate, direct sau indirect, de la o societate mamă rezidentă într-un alt stat membru, cu toate că această societate rezidentă nu ar fi fost supusă unei astfel de limitări dacă dobânzile ar fi fost plătite pentru fonduri împrumutate de la o societate mamă rezidentă în primul stat membru.

24 Această întrebare trebuie abordată împreună cu cea de a treia întrebare, prin care instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă răspunsul care trebuie dat la prima întrebare este diferit atunci când se poate demonstra că împrumuturile constituie un abuz de drept sau fac parte dintr-un aranjament artificial destinat să eludeze legislația fiscală a statului membru în care este rezidentă societatea împrumutată.

25 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, deși fiscalitatea directă este de competența statelor membre, acestea din urmă trebuie totuși să exercite această competență cu respectarea dreptului comunitar (a se vedea, printre altele, hotărârea din 8 martie 2001, *Metallgesellschaft și alții*, C-397/98 și C-410/98, Rec., p. I-1727, punctul 37, hotărârea din 13 decembrie 2005, *Marks & Spencer*, C-446/03, Rec., p. I-10837, punctul 29, și hotărârea din 12 decembrie 2006, *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation*, C-374/04, Rec., p. I-11663, punctul 36).

Cu privire la libertățile de circulație aplicabile

26 În măsura în care instanța de trimitere întreabă Curtea cu privire la interpretarea atât a articolului 43 CE, referitor la libertatea de stabilire, și a articolului 49 CE, referitor la libera circulație a serviciilor, cât și a articolului 56 CE, referitor la libera circulație a capitalurilor, trebuie stabilit dacă o legislație națională de natura celei în cauză în acțiunea principală este susceptibilă să intre sub incidența acestor libertăți.

27 Conform unei jurisprudențe constante, în de domeniul concret de aplicare a dispozițiilor Tratatului CE referitoare la libertatea de stabilire dispozițiile naționale care se aplică de înery de către un resortisant al statului membru cauză, în capitalul unei societăți stabilite într-un alt stat membru, a unei participații care îi permite să exercite o influență certă asupra deciziilor acestei societăți și să îi stabilească activitățile (a se vedea în acest sens hotărârea din 13 aprilie 2000, *Baars*, C-251/98, Rec., p. I-2787, punctul 22, hotărârea din 21 noiembrie 2002, *X și Y*, C-436/00, Rec., p. I-10829, punctul 37, și hotărârea din 12 septembrie 2006, *Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas*, C-196/04, Rec., p. I-7995, punctul 31).

28 În cauza de față, astfel cum a subliniat avocatul general la punctele 33 și 34 din concluziile sale, întrucât dispozițiile naționale în cauză prevăd recalificarea în profituri distribuite a dobânzilor plătite de către o societate rezidentă (denumită în continuare „societate împrumutată”) aferente unui împrumut acordat de către o societate nerezidentă (denumită în continuare „societate împrumutătoare”), se aplică numai situațiilor în care societatea împrumutătoare are o influență certă asupra societății împrumutate sau este ea însăși controlată de către o societate care are o astfel de influență.

29 Pe de o parte, în ceea ce privește legislația în vigoare anterior modificărilor intervenite în anul 1998, dispozițiile pertinente ale ICTA se aplicau împrumuturilor acordate de către o societate nerezidentă unei filiale rezidente în care prima societate deținea 75 % din capital sau atunci când ambele societăți erau filiale deținute în proporție de 75 % de către o a treia societate.

30 Pe de altă parte, în ceea ce privește modificările intervenite în 1998, legislația respectivă nu se aplică decât în situația în care cele două societăți avute în vedere sunt supuse unui control comun, în sensul că una dintre ele participă direct sau indirect la gestiunea, la controlul sau la capitalul celeilalte societăți sau că o a treia persoană participă, direct sau indirect, la gestiunea, la controlul sau la capitalul celorlalte două societăți vizate.

31 Într-adevăr, astfel cum a arătat Comisia Comunităților Europene, o legislație de natura celei în cauză în acțiunea principală, care urmărește să acționeze împotriva „subcapitalizării” („thin capitalization”) societăților rezidente de către o societate afiliată nerezidentă, nu privește decât situațiile în care această ultimă societate se bucură de un nivel al controlului asupra altor societăți aparținând aceluiași grup care îi permite să influențeze alegerea finanțărilor acestor societăți, în special faptul dacă aceste societăți trebuie să fie finanțate prin intermediul unui împrumut sau al unui aport de capital.

32 De altfel, din decizia de trimitere reiese că acele cauze alese drept cauze pilot în cadrul litigiului aflat pe rolul instanței de trimitere se referă la filiale rezidente în Regatul Unit deținute, direct sau indirect, în proporție de cel puțin 75 %, de către o societate mamă nerezidentă sau de către o societate nerezidentă care este de asemenea deținută în proporție de cel puțin 75 % de către această societate mamă.

33 O legislație de natura celei în cauză în acțiunea principală, care nu are în vedere decât relații din cadrul unui grup de societăți, afectează în principal libertatea de stabilire și trebuie, prin urmare, să fie examinată în raport cu prevederile articolului 43 CE (a se vedea în acest sens hotărârea Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citată anterior, punctul 32, și hotărârea din 12 decembrie 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, Rec., p. I-11753, punctul 118).

34 Presupunând că această legislație ar avea, astfel cum susțin reclamantele în acțiunea principală, efecte restrictive asupra liberei circulații a serviciilor și asupra liberei circulații a capitalurilor, astfel de efecte ar fi urmarea inevitabilă a unui eventual obstacol în calea libertății de stabilire și nu justifică o analiză a legislației menționate în raport cu prevederile articolelor 49 CE și 56 CE (a se vedea în acest sens hotărârea din 14 octombrie 2004, Omega, C-36/02, Rec., p. I-9609, punctul 27, hotărârea Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citată anterior, punctul 33, și hotărârea din 3 octombrie 2006, Fidium Finanz, C-452/04, Rec., p. I-9251, punctele 48 și 49).

35 Trebuie, prin urmare, să se răspundă întrebărilor formulate numai prin raportare la prevederile articolului 43 CE.

Referitor la existența unei restricții privind libertatea de stabilire

36 Libertatea de stabilire, pe care articolul 43 CE o recunoaște resortisanților comunitari și care presupune pentru aceștia accesul la activități independente și la exercitarea acestora, precum și constituirea și administrarea întreprinderilor în aceleași condiții ca acelea definite de legislația statului membru de stabilire pentru propriii resortisanți, include, potrivit prevederilor articolului 48 CE, pentru societățile constituite în conformitate cu legislația unui stat membru și având sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității în cadrul

Comunității Europene, dreptul de a desfășura activitatea în statul membru respectiv prin intermediul unei filiale, al unei sucursale sau al unei agenții (a se vedea, printre altele, hotărârea din 21 septembrie 1999, Saint-Gobain ZN, C-307/97, Rec., p. I-6161, punctul 35, hotărârea Marks & Spencer, citată anterior, punctul 30, precum și hotărârea Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citată anterior, punctul 41).

37 Pentru societăți, sediul acestora, în sensul articolului 48 CE, servește la stabilirea, asemenea cetățeniei pentru persoanele fizice, a legăturii lor cu ordinea juridică a unui stat. A admite că statul membru în care este stabilită o filială poate să aplice în mod liber un tratament diferit acestei filiale ca urmare a simplului fapt că sediul societății mamă a acesteia se află într-un alt stat membru ar fi de natură să golească de conținut articolul 43 CE (a se vedea în acest sens hotărârea din 28 ianuarie 1986, Comisia/Franța, 270/83, Rec., p. 273, punctul 18, hotărârea din 13 iulie 1993, Commerzbank, C-330/91, Rec., p. I-4017, punctul 13, hotărârea Metallgesellschaft și alții, citată anterior, punctul 42, și hotărârea Marks & Spencer, citată anterior, punctul 37). Libertatea de stabilire urmărește astfel să garanteze beneficiul tratamentului național în statul membru de primire, interzicând orice discriminare bazată pe locul în care au sediul societățile (a se vedea în acest sens hotărârile citate anterior Comisia/Franța, punctul 14, și Saint-Gobain ZN, punctul 35).

38 În cauza de față, dispozițiile naționale referitoare la „subcapitalizare” prevăd că, în anumite împrejurări, dobânzile plătite de către o societate unei alte societăți aparținând aceluiași grup aferente unui împrumut acordat de către această ultimă societate sunt considerate profituri distribuite, interzicând astfel societății împrumutate deducerea dobânzilor plătite din profitul impozabil.

39 Rezultă din dosarul cauzei că faptul de a considera profituri distribuite dobânzile plătite către o societate afiliată este de natură să mearse sarcina fiscală a societății împrumutate nu numai ca urmare a faptului că profitul impozabil nu poate fi redus cu valoarea dobânzilor plătite, ci și a faptului că, prin considerarea respectivelor dobânzi ca fiind profituri distribuite, această societate poate datora impozitul anticipat pe profit la data acestei operațiuni.

40 Or, trebuie constatat că dispozițiile naționale referitoare la subcapitalizare creează o diferență de tratament între societățile împrumutate rezidente, după cum societatea afiliată împrumutătoare este sau nu stabilită în Regatul Unit.

41 În ceea ce privește, pe de o parte, legislația națională care era în vigoare până în 1995, este adevărat că dobânzile plătite de către o societate rezidentă erau, în principiu, considerate profituri distribuite în măsura în care depășeau valoarea unei remunerații economice rezonabile a împrumutului respectiv, indiferent dacă societatea împrumutătoare era sau nu rezidentă. Totuși, atunci când o societate rezidentă plătea dobânzi unei societăți afiliate nerezidente, în afara situațiilor care intrau sub incidența unei CDI care înlătură aplicarea legislației interne, aceste dobânzi erau totdeauna considerate profituri distribuite, chiar dacă ele corespundeau unui randament economic rezonabil al respectivului împrumut.

42 În ceea ce privește, pe de altă parte, legislația națională în vigoare între 1995 și 1998, prevederea care asimila profiturilor distribuite dobânzile plătite de către o societate către o alta aparținând aceluiași grup de societăți atunci când aceste dobânzi depășeau ceea ce s-ar fi convenit în lipsa relațiilor speciale între debitorul dobânzilor menționate și beneficiarul acestora sau între aceste părți și o terță persoană nu se aplica în situația în care atât societatea împrumutată, cât și societatea împrumutătoare erau plătitoare de impozit în Regatul Unit.

43 Tot astfel, în temeiul legislației aplicabile între 1998 și 2004, dobânzile plătite între societăți ale aceluiași grup intrau sub incidența regulilor referitoare la prețul de transfer atunci când se

refereau la o opera?iune încheiat? în condi?ii diferite de cele în care s?ar fi încheiat dac? aceste societ??i nu apar?ineau aceluia?i grup ?i dac? termenii conveni?i în cadrul acestei opera?iuni creau, din punctul de vedere al legisla?iei fiscale a Regatului Unit, un avantaj poten?ial uneia dintre p?r?ile respective. Rezult? din aceast? legisla?ie c? un astfel de avantaj era considerat inexistent atunci când erau îndeplinite anumite condi?ii, în special împrejurarea c? cealalt? parte la opera?iune era de asemenea pl?titoare de impozit în Regatul Unit.

44 Or, în m?sura în care o societate este pl?titoare de impozit în Regatul Unit dac? este rezident? ori desf??oar? o activitate economic? în acest stat membru prin intermediul unei sucursale ori al unei agen?ii, dispozi?iile aplicabile între 1995 ?i 2004 supuneau unor restric?ii în special împrumuturile acordate de c?tre societ??i?mam? nerezidente.

45 Rezult? c?, ?i înainte de 1995 ?i, în orice caz, între 1995 ?i 2004, în situa?ia pl??ii de c?tre o societate rezident? de dobânzi aferente unui împrumut acordat de c?tre o societate afiliat? nerezident?, situa?ia fiscal? a primei societ??i era mai pu?in avantajoas? decât aceea a unei societ??i împrumutate rezidente c?reia i s?ar fi acordat un împrumut de c?tre o societate afiliat? rezident?.

46 În ceea ce prive?te compatibilitatea dintre aceast? diferen?? de tratament ?i prevederile tratatului referitoare la libertatea de stabilire, guvernul german ?i cel al Regatului Unit sus?in, în primul rând, c? aceste dispozi?ii nu se aplic? unei reglement?ri na?ionale care nu urm?re?te decât s? pun? în aplicare competen?a în materie fiscal? astfel cum aceasta a fost repartizat?, conform principiilor recunoscute la nivel interna?ional, în cadrul CDI încheiate de c?tre Regatul Unit.

47 În aceast? privin??, aceste guverne se refer? la principiul potrivit c?ruia statele pot repartiza profiturile societ??ilor apar?inând aceluia?i grup bazându?se pe regula „deplinei concuren?e” sau a „compar?rii cu ter?ii”, prev?zut? în special la articolul 9 din Modelul de conven?ie cu privire la venit ?i la capital al Organiza?iei pentru Cooperare ?i Dezvoltare Economic? (OCDE). Guvernul german adaug? c?, potrivit acestei reguli, statul în care este rezident? societatea împrumut?toare este competent pentru a impozita dobânzile percepute dac? opera?iunea în cauz? se aseam?n? unei opera?iuni realizate între ter?i, în vreme ce, în situa?ia opus?, aceast? competen?? revine statului în care este rezident? societatea împrumutat?.

48 În ceea ce prive?te aplicarea acestui principiu, guvernul Regatului Unit precizeaz? c? cele mai multe dintre CDI pe care acest stat membru le?a încheiat con?in o dispozi?ie care permite autorit??ilor competente respective s? efectueze o ajustare compensatorie prin care oric?rei ajust?ri în plus a profiturilor impozabile în statul în care are sediul societatea împrumutat? îi va urma o reducere corespunz?toare a profiturilor impozabile în statul în care este stabilit? societatea împrumut?toare.

49 În aceast? privin??, trebuie amintit c?, în absen?a unor m?suri de unificare sau de armonizare comunitar?, statele membre r?mân competente s? defineasc?, pe cale conven?ional? sau unilateral?, criteriile de repartizare a competen?ei lor de impozitare, mai ales în vederea evit?rii dublei impuneri (hot?rârea din 12 mai 1998, Gilly, C?336/96, Rec., p. I?2793, punctele 24 ?i 30, hot?rârea din 7 septembrie 2006, N, C?470/04, Rec., p. I?7409, punctul 44, ?i hot?rârea din 14 noiembrie 2006, Kerckhaert ?i Morres, C?513/04, Rec., p. I?10967, punctele 22 ?i 23). În acest context, este de competen?a statelor membre s? ia m?surile necesare pentru a preveni dubla impozitare, utilizând, printre altele, criteriile de repartizare urmate în practica fiscal? interna?ional?, inclusiv modelele de conven?ii elaborate de c?tre OCDE (a se vedea în acest sens hot?rârile citate anterior Gilly, punctul 31, N, punctul 45, ?i Kerckhaert ?i Morres, punctul 23).

50 Cu toate acestea, dispozițiile naționale în cauză în acțiunea principală nu procedează la o simplă repartizare a competențelor între Regatul Unit și statele cu care acesta a încheiat CDI.

51 Într-adevăr, dacă, anterior modificărilor legislative intervenite în 1995, aceste dispoziții naționale prevedeau că, exceptând o clauză contrară într-o CDI, dobânzile plătite de către o societate rezidentă aferente unui împrumut acordat de către o societate afiliată nerezidentă trebuiau considerate profituri distribuite, aceste dispoziții reflectau astfel o alegere unilaterală a legiuitorului din Regatul Unit. La fel se întâmpla și anterior modificărilor intervenite în 1998 pentru dobânzile plătite într-un astfel de context atunci când acestea depășeau ceea ce ar fi fost plătit în condiții de concurență deplină, precum și, ca urmare a modificărilor legislative intervenite în 1998, pentru operațiunile încheiate între două societăți sub control comun în condiții diferite de cele care s-ar fi aplicat dacă societățile nu s-ar fi aflat sub un astfel de control, în special atunci când aceste condiții creau pentru una dintre părțile la operațiune un avantaj fiscal potențial în raport cu legislația în vigoare în Regatul Unit.

52 În loc să urmărească eliminarea dublei impuneri a profiturilor obținute în Regatul Unit, aceste dispoziții reflectă mai curând alegerea făcută de către acest stat membru de a și organiza sistemul fiscal cu scopul de a preveni ca astfel de profituri să fie sustrate impozitării în acel stat prin intermediul unui sistem de subcapitalizare a filialelor rezidente de către societăți afiliate nerezidente. Astfel cum a arătat avocatul general la punctele 55 și 56 din concluziile sale, caracterul unilateral al dispozițiilor care califică drept profituri distribuite anumite dobânzi plătite unor societăți nerezidente nu este dezmințit nici de faptul că, pentru a pune în practică o asemenea calificare, acest stat membru s-a inspirat din principii recunoscute la nivel internațional și nici chiar de împrejurarea că, pentru societăți împrumutate rezidente într-o serie de alte state, respectivul stat a cutat să coroboreze aplicarea legislației sale naționale cu CDI conținând clauze prin care se urmărea prevenirea sau atenuarea impunerilor duble care puteau lua naștere dintr-o astfel de calificare.

53 În plus, chiar dacă, în anumite situații, aplicarea dispozițiilor în cauză în acțiunea principală nu făcea decât să pună în aplicare criteriile stabilite în CDI, nu este mai puțin adevărat că, în exercitarea competențelor fiscale astfel repartizate, statele membre sunt ținute să se conformeze normelor de drept comunitar (a se vedea în acest sens hotărârea Saint-Gobain ZN, citată anterior, punctele 58 și 59, și hotărârea din 12 decembrie 2002, De Groot, C-385/00, Rec., p. I-11819, punctul 94) și îndeosebi libertății de stabilire, astfel cum este garantată prin articolul 43 CE.

54 În sfârșit, în ceea ce privește faptul că, în temeiul prevederilor unei CDI, creșterea profiturilor impozabile care rezultă în urma recalificării dobânzilor poate fi compensată printr-o reducere corespunzătoare a profiturilor impozabile în statul în care este rezidentă societatea împrumutătoare, este adevărat că, din moment ce regimul fiscal care rezultă dintr-o CDI face parte din cadrul juridic aplicabil acțiunii principale, iar acesta a fost prezentat ca atare de către instanța de trimitere, Curtea este obligată să țină seama de acesta în vederea oferirii unei interpretări a dreptului comunitar care să fie utilă judecătorului național (a se vedea în acest sens hotărârea din 7 septembrie 2004, Manninen, C-319/02, Rec., p. I-7477, punctul 21, hotărârea din 19 ianuarie 2006, Bouanich, C-265/04, Rec., p. I-923, punctele 51-55, hotărârea Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation, citată anterior, punctul 71, precum și hotărârea din 14 decembrie 2006, Denkvit Internationaal și Denkvit France, C-170/05, Rec., p. I-11949, punctul 45).

55 Cu toate acestea, din dosarul cauzei nu reiese faptul că, în situația în care, în temeiul legislației în vigoare în Regatul Unit, dobânzile plătite de către o societate rezidentă unei societăți afiliate nerezidente sunt considerate profituri distribuite, aplicarea combinată a acestei legislații

na?ionale ?i a prevederilor incidente dintr?o CDI permite, într?o manier? general?, s? se neutralizeze cre?terea sarcinii fiscale care rezult? din ajustarea profiturilor impozabile ale societ??ii împrumutate. În această privin??, reclamantele în ac?iunea principal? nu sus?in teza guvernului Regatului Unit potrivit c?reia, în temeiul CDI pe care Regatul Unit le?a încheiat cu alte state membre, precum ?i prin aplicarea Conven?iei 90/436/CEE din 23 iulie 1990 privind eliminarea dublei impunerii în leg?tur? cu ajustarea profiturilor întreprinderilor asociate (JO L 225, p. 10), dezavantajul fiscal produs unui grup de societ??i ca urmare a aplic?rii dispozi?iilor na?ionale în materie de subcapitalizare a fost totdeauna compensat printr?un avantaj corespunz?tor.

56 Presupunând chiar c? un avantaj acordat în statul în care este rezident? societatea împrumut?toare este de natur? s? neutralizeze sarcina fiscal? care decurge pentru societatea împrumutată ca urmare a aplic?rii legisla?iei statului în care aceasta este rezident?, nu rezult? din dosarul cauzei c?, în temeiul unei aplic?ri combinate a legisla?iei în vigoare în Regatul Unit ?i a CDI încheiate de c?tre acest stat membru, orice ajustare în sensul cre?terii profiturilor impozabile ale societ??ii împrumutate, la care duce recalificarea dobânzilor pl?tite unei societ??ii afiliate nerezidente, este neutralizat? prin acordarea unui avantaj fiscal acestei ultime societ??ii în statul în care aceasta este rezident?.

57 În al doilea rând, guvernul Regatului Unit arată c? diferen?a de tratament aplicat? de legisla?ia în cauz? în ac?iunea principal? nu constituie un obstacol direct ?i cert în calea exercit?rii libert??ii de stabilire, cât? vreme aceasta nu are nici ca obiect ?i nici ca efect s? fac? mai pu?in atractiv? exercitarea, în Regatul Unit, a libert??ii de stabilire de c?tre societ??i care au sediul în alte state membre.

58 Potrivit acestui guvern ?i guvernului german, legisla?ia în vigoare în Regatul Unit nu face decât s? disting? între situa?ii care nu sunt comparabile, mai degrab? decât s? instituie o discriminare. Aceste guverne precizează, într?adev?r, c? numai într?un context transfrontalier un grup de societ??i poate, finan?ând o filial? rezident? în Regatul Unit cu fonduri împrumutate mai degrab? decât cu fonduri proprii, s? organizeze un „transfer de profituri” c?tre un alt stat unde acestea sunt supuse unui nivel mai redus de impozitare, f?când astfel ca profiturile realizate de c?tre filiala rezident? s? fie sustrase impozit?rii în Regatul Unit. În plus, numai o societate?mam? străin? ar avea posibilitatea de a se stabili într?un stat în care dobânzile sunt supuse unui impozit foarte sc?zut sau chiar scutite de impozit.

59 În această privin??, trebuie ar?tat, pe de o parte, c? diferen?a de tratament la care sunt supuse, în cadrul unei legisla?ii de natura celei în cauz? în ac?iunea principal?, filialele societ??ilor?mam? nerezidente în raport cu filialele societ??ilor?mam? rezidente poate restrânge libertatea de stabilire chiar dac?, în materie fiscal?, situa?ia unui grup de societ??i transfrontalier nu este comparabil? cu aceea a unui grup de societ??i care sunt rezidente, toate, în acela?i stat membru.

60 Desigur, în cadrul unui grup de societ??i, riscul ca finan?area unei filiale s? fie efectuat? în scopul de a organiza un transfer de profituri c?tre un stat în care acestea sunt supuse unui impozit mai mic nu exist? în mod normal dac? toate societ??ile respective sunt supuse, în acela?i stat membru, aceluia?i nivel de impozitare. Totu?i, aceasta nu exclude ca normele adoptate de c?tre un stat membru având în vedere în mod specific situa?ia grupurilor transfrontaliere s? poată?, în anumite cazuri, s? constituie o restric?ie privind libertatea de stabilire a societ??ilor respective.

61 Pe de alt? parte, trebuie ar?tat c? o diferen?? de tratament între filialele rezidente în func?ie de locul în care au sediul societ??ile?mam? ale acestora constituie o restric?ie privind libertatea de stabilire în condi?iile în care aceasta face mai pu?in atractiv? exercitarea libert??ii de stabilire de c?tre societ??i stabilite în alte state membre, care ar putea, prin urmare, s? renun?e la

achiziționarea, la înființarea sau la menținerea unei filiale în statul membru care adoptă această măsură (a se vedea hotărârea Lankhorst/Hohorst, citată anterior, punctul 32).

62 Contrar a ceea ce susține guvernul Regatului Unit, pentru ca o astfel de legislație să fie considerată restricție privind libertatea de stabilire, este suficient ca aceasta să fie de natură să restrângă exercitarea acestei libertăți într-un stat membru de către societăți stabilite într-un alt stat membru, fără a fi necesar să se demonstreze că legislația respectivă are într-adevăr ca efect să determine unele dintre acele societăți să renunțe la achiziționarea, la înființarea sau la menținerea unei filiale în primul stat membru.

63 Rezultat din aceasta că diferența de tratament la care sunt supuse, în cadrul dispozițiilor naționale în cauză în acțiunea principală referitoare la subcapitalizare, societățile împrumutate rezidente în funcție de locul în care are sediul societatea afiliată împrumutate constituie o restricție privind libertatea de stabilire.

Cu privire la justificarea restricției privind libertatea de stabilire

64 O astfel de restricție nu poate fi acceptată decât dacă se justifică prin motive imperative de interes general. În plus, într-o asemenea ipoteză, trebuie ca restricția să fie potrivită pentru garantarea realizării obiectivului respectiv și ca ea să nu depășească ceea ce este necesar pentru a atinge acest obiectiv (hotărârile citate anterior Marks & Spencer, punctul 35, precum și Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, punctul 47).

65 Guvernul Regatului Unit, susținut de guvernul german, arată că dispozițiile naționale în cauză în acțiunea principală se justifică atât prin necesitatea de a asigura coerența sistemului fiscal național, cât și prin aceea de a lupta împotriva evaziunii fiscale. Potrivit guvernului Regatului Unit, este vorba, în realitate, despre două aspecte ale unui singur obiectiv, care este acela de a veghea la existența unui regim fiscal echitabil și coerent.

– Cu privire la necesitatea asigurării coerenței sistemului fiscal național

66 În ceea ce privește, în primul rând, necesitatea asigurării coerenței sistemului fiscal național, guvernul Regatului Unit susține că, garantând că distribuțiile „oculte” de dividende sunt impozitate o singură dată și pe teritoriul fiscal corespunzător, legislația națională asigură, prin intermediul CDI încheiate, că eventuala creștere a profiturilor impozabile în Regatul Unit va fi compensată printr-o reducere corespunzătoare a profiturilor împrumutătorului supuse impozitării în statul său de reședință. În schimb, în cauza în care s-a pronunțat hotărârea Lankhorst/Hohorst, citată anterior, nu ar fi existat nicio dispoziție echivalentă în CDI încheiate între Republica Federală Germania și Regatul Țărilor de Jos.

67 Guvernul german adaugă faptul că, atunci când societatea împrumutată și societatea împrumutătoare sunt rezidente în același stat membru, avantajul fiscal pe care îl creează plata unor dobânzi, și anume deducerea acestora din profiturile impozabile ale societății împrumutate, este totdeauna compensat printr-un dezavantaj fiscal corespunzător în sarcina societății împrumutătoare, și anume impozitarea dobânzilor încasate. Faptul că o astfel de compensare nu ar fi asigurat în situația în care societatea împrumutătoare este rezidentă într-un alt stat membru ar conduce statele membre la împărțirea competențelor lor de impozitare după cum operațiunea respectivă ar fi fost efectuată în condiții similare celor care s-ar fi aplicat între societăți independente.

68 În această privință, trebuie amintit că, la punctele 28 și, respectiv, 21 din hotărârile din 28 ianuarie 1992, Bachmann (C-204/90, Rec., p. I-249) și Comisia/Belgia (C-300/90, Rec., p. I-305), Curtea a admis că necesitatea de a menține coerența unui regim fiscal poate justifica o

restric?ie în calea exercit?rii libert??ilor fundamentale garantate prin tratat. Cu toate acestea, pentru ca un argument bazat pe o asemenea justificare s? poat? fi acceptat, trebuie stabilit? existen?a unei leg?turi directe între avantajul fiscal vizat ?i compensarea acestui avantaj printr?o prelevare fiscal? determinat? (a se vedea în acest sens hot?rârea din 14 noiembrie 1995, Svensson ?i Gustavsson, C?484/93, Rec., p. I?3955, punctul 18, hot?rârea Manninen, citat? anterior, punctul 42, ?i hot?rârea din 23 februarie 2006, Keller Holding, C?471/04, Rec., p. I?2107, punctul 40).

69 Astfel cum s?a ar?tat ?i la punctele 55 ?i 56 din prezenta hot?râre, presupunând c? un avantaj fiscal acordat de statul în care este rezident? societatea împrumut?toare este de natur? s? neutralizeze sarcina fiscal? care ia na?tere pentru societatea împrumutat? din aplicarea legisla?iei statului în care aceasta este rezident?, guvernele care au prezentat observa?ii nu au stabilit c?, în temeiul unei aplic?ri combinate a legisla?iei fiscale în vigoare în Regatul Unit ?i a CDI încheiate de c?tre acest stat membru, orice ajustare prin cre?terea profiturilor impozabile ale societ??ii împrumutate la care ar conduce recalificarea dobânzilor pl?tite unei societ??ii afiliate nerezidente este neutralizat? prin acordarea unui avantaj fiscal acestei din urm? societ??i în statul în care aceasta este rezident?.

70 În aceste condi?ii, restric?ia privind libertatea de stabilire reprezentat? de dispozi?iile na?ionale în cauz? în ac?iunea principal? nu poate, prin urmare, s? fie justificat? de necesitatea asigur?rii coeren?ei sistemului fiscal na?ional.

– Cu privire la motivul luptei împotriva practicilor abuzive

71 În ceea ce prive?te, în al doilea rând, aprecierile legate de lupta împotriva evaziunii fiscale, guvernul Regatului Unit subliniaz? c?, spre deosebire de legisla?ia german? vizat? în cauza în care s?a pronun?at hot?rârea Lankhorst?Hohorst, citat? anterior, dispozi?iile na?ionale referitoare la subcapitalizare au în vedere o form? special? de evaziune fiscal? care const? în punerea în practic? a unor aranjamente artificiale destinate s? eludeze legisla?ia fiscal? în statul în care este rezident? societatea împrumutat?. Dispozi?iile în vigoare în Regatul Unit nu ar dep??i ceea ce este necesar pentru a atinge acest obiectiv, în sensul c? acestea s?ar baza pe principiul recunoscut la nivel interna?ional al deplinei concuren?e, c? nu ar considera profituri distribuite decât partea din dobânzi care dep??e?te ceea ce ar fi fost pl?tit în cadrul unei opera?iuni încheiate în condi?ii de concuren?? deplin? ?i c? acestea s?ar aplica într?o manier? flexibil?, prev?zând, printre altele, o procedur? de verificare prealabil?.

72 Trebuie amintit c?, potrivit unei jurispruden?e constante, o m?sur? na?ional? care limiteaz? libertatea de stabilire poate fi justificat? atunci când aceasta vizeaz? în mod specific aranjamentele pur artificiale al c?ror scop este eludarea legisla?iei statului membru respectiv (a se vedea în acest sens hot?rârea din 16 iulie 1998, ICI, C?264/96, Rec., p. I?4695, punctul 26, hot?rârea Lankhorst?Hohorst, citat? anterior, punctul 37, hot?rârea Marks & Spencer, citat? anterior, punctul 57, precum ?i hot?rârea Cadbury Schweppes ?i Cadbury Schweppes Overseas, citat? anterior, punctul 51).

73 Simplul fapt c? unei societ??i i se acord? un împrumut de c?tre o societate afiliat? stabilit? într?un alt stat membru nu poate s? constituie temeiul unei prezum?ii generale de practici abuzive ?i s? justifice o m?sur? care aduce atingere exercit?rii unei libert??i fundamentale garantate de tratat (a se vedea în acest sens hot?rârea din 26 septembrie 2000, Comisia/Belgia, C?478/98, Rec., p. I?7587, punctul 45, hot?rârea X ?i Y, citat? anterior, punctul 62, hot?rârea din 4 martie 2004, Comisia/Fran?a, C?334/02, Rec., p. I?2229, punctul 27, precum ?i hot?rârea Cadbury Schweppes ?i Cadbury Schweppes Overseas, citat? anterior, punctul 50).

74 Pentru ca o restric?ie privind libertatea de stabilire s? poat? fi justificat? prin motive legate

de lupta împotriva practicilor abuzive, scopul specific al unei astfel de restricții trebuie să fie acela de a se opune unor comportamente constând în crearea unor aranjamente pur artificiale, lipsite de realitate economică, în scopul de a eluda impozitul datorat în mod normal pentru profiturile generate de activitățile desfășurate pe teritoriul național (hotărârea Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citat anterior, punctul 55).

75 Asemenea practicilor avute în vedere la punctul 49 din hotărârea Marks & Spencer, citat anterior, care ar consta în organizarea de transferuri ale pierderilor, în cadrul unui grup de societăți, către societățile stabilite în statele membre care aplică nivelurile de impozitare cele mai ridicate și în care, prin urmare, valoarea fiscală a acestor pierderi este cea mai importantă, tipul de comportament descris la punctul precedent este de natură să compromită dreptul statelor membre de a-și exercita competența fiscală față de activitățile desfășurate pe teritoriul lor și să aducă astfel atingere unei repartizări echilibrate a competenței de impozitare între statele membre (hotărârea Cadbury Schweppes și Cadbury Schweppes Overseas, citat anterior, punctul 56).

76 Astfel cum subliniază guvernul Regatului Unit, o legislație națională de natura celei în cauză în acțiunea principală are în vedere practica „subcapitalizării”, în temeiul căreia un grup de societăți caută să reducă impozitele aferente profiturilor realizate de către una dintre filialele sale alegând să finanțeze această filială mai degrabă prin împrumuturi decât prin fonduri proprii, permițând astfel respectivei filiale să transfere profituri către o societate-mamă sub formă de dobânzi care se deduc cu ocazia calculării profiturilor sale impozabile, iar nu sub formă de dividende nedeductibile. Când societatea-mamă este rezident într-un stat în care nivelul impozitului este inferior celui aplicabil în statul în care este rezident filiala, datoria fiscală este astfel susceptibilă de a fi transferată către un stat cu un impozit mult mai scăzut.

77 Reglementând calificarea dobânzilor menționate drept profituri distribuite, o astfel de legislație este de natură să prevină practici care nu ar avea alt scop decât să eludeze impozitul datorat în mod normal pe profitul realizat din activitățile desfășurate pe teritoriul național. Rezultă de aici că o astfel de legislație este potrivit pentru a atinge obiectivul în vederea căruia a fost adoptată.

78 Mai trebuie verificat dacă legislația menționată nu depășește ceea ce este necesar pentru a atinge acest obiectiv.

79 Astfel cum Curtea a considerat la punctul 37 din hotărârea Lankhorst-Hohorst, citat anterior, o legislație națională care nu are ca obiect specific să excludă de la un avantaj fiscal aranjamentele pur artificiale al căror scop este eludarea acestei legislații, ci are în vedere, în general, orice situație în care societatea-mamă are sediul, din orice motiv, într-un alt stat membru, nu îndeplinește această cerință.

80 În schimb, o legislație a unui stat membru este susceptibilă de a fi justificată prin motive ce țin de lupta împotriva practicilor abuzive atunci când aceasta prevede că dobânzile plătite de către o filială rezidentă unei societăți-mamă nerezidente sunt considerate profituri distribuite numai dacă și în măsura în care acestea depășesc ceea ce societățile ar fi convenit în condiții de concurență deplină, și anume clauze comerciale asupra cărora asemenea societăți ar fi putut să cadă de acord dacă acestea nu ar fi aparținut aceluiași grup de societăți.

81 Într-adevăr, împrumutarea către unei societăți rezidente și să a acordat un împrumut de către o societate-mamă nerezidentă în condiții care nu corespund cu ceea ce societățile respective ar fi convenit în condiții de concurență deplină constituie pentru statul membru în care este rezidentă societatea împrumutată un element obiectiv și verificabil de către terți pentru a stabili dacă operațiunea în cauză constituie, în tot sau în parte, un aranjament pur artificial al cărui scop esențial este eludarea legislației fiscale a acestui stat membru. În această privință, este vorba de

a stabili dac?, în lipsa rela?iilor speciale dintre societ??ile respective, împrumutul nu ar fi fost acordat sau ar fi fost acordat într?un cuantum sau la un nivel al dobânzii diferite.

82 Astfel cum a ar?tat ?i avocatul general la punctul 67 din concluziile sale, o legisla?ie na?ional? care se bazeaz? pe analiza unor elemente obiective ?i verificabile pentru a stabili dac? o opera?iune prezint? caracterul unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale trebuie considerat? c? nu dep??e?te ceea ce este necesar pentru a preveni practicile abuzive atunci când, în primul rând, în fiecare caz în care existen?a unui asemenea aranjament nu poate fi exclus?, contribuabilul are posibilitatea, f?r? a fi supus unor constrângeri administrative excesive, de a prezenta elemente privind eventuale ra?iuni comerciale pentru care a fost încheiat? aceast? opera?iune.

83 Pentru ca o astfel de legisla?ie s? r?mân? conform? principiului propor?ionalit??ii, este necesar, în al doilea rând, ca, atunci când verificarea unor astfel de elemente duce la concluzia c? opera?iunea în cauz? corespunde unui aranjament pur artificial lipsit de ra?iuni comerciale reale, reconsiderarea drept profituri distribuite a dobânzilor pl?tite s? se limiteze la partea din aceste dobânzi care dep??e?te ceea ce ar fi fost convenit în lipsa unor rela?ii speciale între p?r?i sau între acestea din urm? ?i un ter?.

84 În cazul de fa??, din dosar reiese faptul c?, pân? la modific?rile intervenite în 1995, legisla?ia în vigoare în Regatul Unit prevedea c? dobânzile pl?tite de c?tre o filial?, aferente unui împrumut acordat de c?tre o societate?mam? nerezident?, erau considerate, în întregul lor, profituri distribuite, f?r? a se analiza conformitatea împrumutului cu un criteriu pertinent precum cel al deplinei concuren?e ?i f?r? nicio posibilitate pentru aceast? filial? de a prezenta elemente referitoare la ra?iunile comerciale reale pe care se baza acel împrumut.

85 Cu toate acestea, din dosar mai reiese faptul c? aceast? legisla?ie nu se aplica în situa?ia în care o CDI înl?tura aplicarea sa ?i garanta c? dobânzile respective puteau fi deduse în scop fiscal în m?sura în care nivelul dobânzii nu dep??ea ceea ce ar fi fost convenit în condi?ii de concuren?? deplin?. În temeiul unei astfel de CDI, numai partea din dobânzi care dep??ea ceea ce s?ar fi pl?tit în condi?ii de concuren?? deplin? era considerat? profit distribuit.

86 Dac? un regim fiscal de natura celui care decurge, pentru situa?iile care intr? sub inciden?a acestora, din CDI încheiate de Regatul Unit pare, la prima vedere, c? se bazeaz? pe analiza unor elemente obiective ?i verificabile care s? permit? identificarea existen?ei unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale, revine instan?ei de trimitere s? stabileasc?, atunci când se dovede?te c? reclamantele în ac?iunea principal? beneficiau de un astfel de regim, dac? acesta le permitea, în situa?ia în care opera?iunile lor nu îndeplineau condi?iile stabilite prin CDI pentru a evalua conformitatea acestora cu criteriul deplinei concuren?e, s? prezinte elemente referitoare la eventualele ra?iuni de natur? comercial? pe care se bazau aceste opera?iuni, f?r? a fi supuse unor constrângeri administrative excesive.

87 Acela?i lucru este valabil ?i pentru dispozi?iile na?ionale în vigoare ca urmare a modific?rilor legislative intervenite în 1995 ?i în 1998. Nu este contestat faptul c?, în temeiul acestor dispozi?ii, recalificarea drept profituri distribuite nu prive?te decât partea din dobânzi care dep??e?te ceea ce s?ar fi pl?tit în condi?ii de concuren?? deplin?. Or, dac? la prima vedere criteriile pe care le stabilesc dispozi?iile men?ionate par s? cear? examinarea unor elemente obiective ?i verificabile pentru a se pronun?a în sensul existen?ei unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale, revine instan?ei de trimitere s? stabileasc? dac? aceste dispozi?ii ofer? posibilitatea pentru contribuabil, atunci când o opera?iune nu îndepline?te criteriul deplinei concuren?e, s? prezinte, dac? este cazul, elemente referitoare la ra?iunile de natur? comercial? pe care se baza aceast? opera?iune, în condi?iile prezentate la punctul precedent.

88 Contrar celor susținute de către Comisie, atunci când un stat membru consideră profit distribuit toate sau o parte din dobânzile plătite de către o societate rezidentă unei societăți nerezidente aparținând aceluiași grup de societăți, după ce a stabilit că este vorba despre un aranjament pur artificial al cărui scop este eludarea legislației sale fiscale, nu i se poate cere acestui stat membru, în acest context, să asigure că statul în care este rezidentă cea de a doua societate ia măsurile necesare pentru a evita ca, la nivelul respectivului grup, plata considerată dividend să fie impozitată, ca atare, atât în statul membru în care este rezidentă prima societate, cât și în cel în care este rezidentă cea de a doua societate.

89 Într-adevăr, în măsura în care, într-un astfel de caz, statul membru în care este rezidentă prima societate poate în mod legitim, să considere dobânzile plătite de către această societate ca fiind distribuire de profituri, acestui stat nu îi revine, în principiu, obligația de a asigura că profiturile distribuite unei societăți nerezidente care are calitatea de acționar nu sunt supuse unei impuneri în lan (a se vedea în acest sens hotărârea *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation*, citată anterior, punctele 59 și 60).

90 Doar în situația în care un stat membru hotărâște să își exercite competența fiscală nu numai, în ceea ce privește filiala rezidentă, asupra profiturilor realizate în acest stat membru, dar și, în ceea ce privește societatea beneficiară nerezidentă, asupra veniturilor acesteia primite de la filiala respectivă, acel stat membru trebuie, pentru ca această societate beneficiară să nu se confrunte cu o restricție privind libertatea de stabilire, interzisă, în principiu, prin articolul 43 CE, să vegheze ca, în raport cu mecanismul prevăzut de dreptul său național în scopul evitării sau atenuării impunerii în lan, o societate beneficiară nerezidentă să fie supusă unui tratament echivalent celui de care se bucură o societate beneficiară rezidentă (a se vedea în acest sens hotărârile citate anterior *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation*, punctul 70, precum și *Denkavit Internationaal* și *Denkavit France*, punctul 37).

91 De altfel, trebuie arătat că, astfel cum s-a amintit la punctul 49 din prezenta hotărâre, în lipsa unor măsuri de unificare sau de armonizare comunitară, statele membre rămân competente să definească, pe cale convențională sau unilaterală, criteriile de repartizare a competenței lor de impozitare, mai ales în vederea evitării dublei impuneri.

92 Prin urmare, la prima și la a treia întrebare trebuie să se răspundă că articolul 43 CE se opune unei legislații a unui stat membru care restrânge posibilitatea pentru o societate rezidentă de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile plătite aferente fondurilor împrumutate de la o societate mamă, directă sau indirectă, rezidentă într-un alt stat membru sau de la o societate rezidentă într-un alt stat membru controlată de către o astfel de societate mamă, fără a supune acestei restricții o societate rezidentă care împrumută fonduri de la o altă societate de asemenea rezidentă, cu excepția cazului în care, pe de o parte, această legislație se bazează pe analiza unor elemente obiective și verificabile care să permită identificarea unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale, prevăzând posibilitatea pentru contribuabil de a prezenta, dacă este cazul și fără a fi supus unor constrângeri administrative excesive, elemente referitoare la rațiunile de natură comercială aflate la baza operațiunii în cauză și, pe de altă parte, când existența unui astfel de aranjament este dovedită, respectiva legislație nu consideră aceste dobânzi profituri distribuite decât în măsura în care acestea depășesc ceea ce s-ar fi convenit în condiții de concurență deplină.

Cu privire la a doua întrebare

93 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă răspunsul la prima întrebare ar fi diferit în situația în care fondurile împrumutate ar fi fost oferite societății rezidente nu de către o societate mamă rezidentă într-un alt stat

membru, ci:

- de c?tre o societate apar?inând aceluia?i grup de societ??i care este rezident?, la fel ca ?i societatea?mam? a respectivului grup, într?un alt stat membru;
- de c?tre o societate apar?inând aceluia?i grup de societ??i care este rezident? într?un alt stat membru, în vreme ce societ??ile afiliate comune societ??ii împrumutate ?i societ??ii împrumut?toare sunt rezidente într?o ?ar? ter??, sau
- de c?tre o societate apar?inând aceluia?i grup de societ??i care este rezident? într?un alt stat membru, dar care ofer? împrumutul prin intermediul unei sucursale situate într?o ?ar? ter??, în vreme ce societ??ile afiliate comune societ??ii împrumutate ?i societ??ii împrumut?toare sunt rezidente într?o ?ar? ter??, sau
- de c?tre o societate apar?inând aceluia?i grup de societ??i care este rezident?, ca ?i societ??ile afiliate comune societ??ii împrumutate ?i societ??ii împrumut?toare, într?o ?ar? ter??.

94 În această privin??, trebuie amintit mai întâi c?, astfel cum s?a ar?tat la punctul 61 din prezenta hot?râre, o legisla?ie na?ional? de natura celei în cauz? în ac?iunea principal?, care, în ceea ce prive?te calificarea drept profituri distribuite a dobânzilor pl?tite de c?tre o filial? rezident? unei societ??i?mam?, aplic? o diferen?? de tratament între filialele rezidente în func?ie de locul în care î?i are sediul societatea?mam? a acestora, restrânge libertatea de stabilire în condi?iile în care face mai pu?in atractiv? exercitarea libert??ii de stabilire de c?tre societ??i stabilite în alte state membre, care ar putea, prin urmare, s? renun?e la înfiin?area sau la men?inerea unei filiale în statul membru care adopt? această m?sur?.

95 Reiese c? o asemenea legisla?ie constituie o restric?ie privind libertatea de stabilire interzis?, în principiu, prin articolul 43 CE, atât în cazul în care societatea rezident? împrumutat? prime?te un împrumut de la o societate stabilit? într?un alt stat membru care, direct sau indirect, de?ine în capitalul social al societ??ii împrumutate o participa?ie care îi permite s? exercite o influen?? cert? asupra deciziilor acestei societ??i ?i s? îi stabileasc? activit??ile, cât ?i în cazul în care societatea împrumutat? prime?te un împrumut de la o alt? societate nerezident? care, indiferent de locul în care are sediul, este ea îns??i controlat? de c?tre o societate rezident? într?un alt stat membru ?i care de?ine, direct sau indirect, o participa?ie la capitalul social al societ??ii împrumutate.

96 R?spunsul dat primei întreb?ri preliminară este valabil, prin urmare, ?i pentru ipoteza men?ionat? la prima liniu?? a celei de a doua întreb?ri preliminară.

97 În ceea ce prive?te ipotezele ar?tate la liniu?ele a doua, a treia ?i a patra ale celei de a doua întreb?ri preliminară, trebuie amintit, astfel cum s?a ar?tat la punctul 36 din prezenta hot?râre, c? articolul 43 CE coroborat cu articolul 48 CE presupune, pentru societ??ile înfiin?ate în conformitate cu legisla?ia unui stat membru ?i având sediul social, administra?ia central? sau locul principal de desf??urare a activit??ii în cadrul Comunit??ii, dreptul de a??i desf??ura activitatea într?un alt stat membru prin intermediul unei filiale, al unei sucursale sau al unei agen?ii.

98 Nu poate, prin urmare, s? intre sub inciden?a articolului 43 CE aplicarea unei legisla?ii na?ionale precum cea în cauz? în ac?iunea principal? unei situa?ii în care unei societ??i rezidente i se acord? un împrumut de c?tre o societate rezident? într?un alt stat membru care nu de?ine ea îns??i o participa?ie de control în societatea împrumutat? ?i când aceste dou? societ??i sunt controlate, direct sau indirect, de c?tre o societate afiliat? comun? rezident?, în ceea ce o prive?te, într?o ?ar? ter??.

99 Într-adevăr, dacă într-o astfel de situație statul membru care a adoptat o astfel de legislație consideră profituri distribuite dobândite de către societatea împrumutată, această măsură afectează libertatea de stabilire, însă nu a societății împrumutate, ci a societății afiliate care se bucură de un nivel al controlului asupra celorlalte două societăți ce îi permite să influențeze alegerea finanțării respectivelor societăți. Or, în măsura în care societatea afiliată menționată nu este stabilită într-un stat membru în sensul articolului 48 CE, articolul 43 CE nu este aplicabil.

100 Pentru aceleași rațiuni, nu intră sub incidența articolului 43 CE aplicarea acestei legislații unei situații în care atât societatea împrumutată, cât și societatea afiliată comună sunt rezidente într-o țară terț și nici unei situații în care societatea împrumutată, care este rezidentă într-un alt stat membru și care nu controlează ea însăși societatea împrumutată, acordă împrumutul prin intermediul unei sucursale stabilite într-o țară terț, societatea afiliată comună fiind de asemenea rezidentă într-o țară terț.

101 În ceea ce privește celelalte prevederi ale tratatului invocate de către reclamantele în acțiunea principală, trebuie subliniat că, astfel cum s-a arătat la punctele 33 și 34 din prezenta hotărâre, o legislație de natura celei în cauză în acțiunea principală, care nu are în vedere decât relații din cadrul unui grup de societăți, afectează în principal libertatea de stabilire. Presupunând că o astfel de legislație are efecte restrictive asupra liberei circulații a serviciilor și asupra liberei circulații a capitalurilor, asemenea efecte ar fi urmarea inevitabilă a unui eventual obstacol în calea libertății de stabilire și nu ar justifica o analiză a acestei legislații în raport cu prevederile articolelor 49 CE și 56 CE.

102 Prin urmare, la cea de a doua întrebare trebuie să se răspundă că o legislație a unui stat membru de natura celei avute în vedere la prima întrebare nu intră sub incidența articolului 43 CE atunci când se aplică unei situații în care o societate rezidentă primește un împrumut de la o societate rezidentă într-un alt stat membru sau într-o țară terț care nu controlează ea însăși societatea împrumutată și când aceste două societăți sunt controlate, direct sau indirect, de către o societate afiliată comună rezidentă într-o țară terț.

Cu privire la a patra întrebare

103 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în cazul în care o legislație de natura celei în cauză în acțiunea principală ar constitui o restricție privind libera circulație a capitalurilor între statele membre și țările terțe prevăzută la articolul 56 CE, o astfel de restricție trebuie să fie considerată ca existentă la 31 decembrie 1993, în vederea aplicării prevederilor articolului 57 alineatul (1) CE.

104 Trebuie arătat de la început, astfel cum reiese din punctele 33, 34 și 101 din prezenta hotărâre, că o legislație de natura celei în cauză în acțiunea principală trebuie analizată în raport cu prevederile articolului 43 CE, iar nu cu cele ale articolului 56 CE.

105 Prin urmare, nu este necesar să se răspundă la a patra întrebare.

Cu privire la întrebările a cincea-a zecea

106 Prin intermediul întrebărilor a cincea-a zecea, care trebuie abordate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în situația în care măsurile naționale avute în vedere la întrebările anterioare ar fi incompatibile cu dreptul comunitar, acțiuni de natura celor introduse de către reclamantele în acțiunea principală pentru a repara o astfel de incompatibilitate trebuie să fie considerate acțiuni în restituirea sumelor percepute fără temei sau a avantajelor

refuzate fără temei sau, dimpotrivă, acțiuni în repararea unui prejudiciu suferit. În acest ultim caz, instanța națională se întreabă dacă trebuie îndeplinite condițiile enunțate în hotărârea *Brasserie du Pêcheur și Factortame*, citată anterior, și dacă este necesar, în această privință, să se țină cont de forma în care astfel de acțiuni trebuie introduse în temeiul dreptului național.

107 În ceea ce privește aplicarea condițiilor în care un stat membru este obligat să repare prejudiciile cauzate particularilor printr-o încălcare a dreptului comunitar, instanța de trimitere cere Curții să dea, dacă este cazul, îndrumări cu privire la condiția unei încălcări suficient de grave a dreptului menționat, precum și cu privire la condiția existenței unei legături de cauzalitate între încălcarea obligației care revine statului membru și prejudiciul suferit de către persoanele vătămate.

108 În sfârșit, instanța de trimitere întreabă dacă trebuie să se țină cont, în scopul stabilirii pierderilor care trebuie restituite sau compensate, de faptul dacă persoanele vătămate au dat dovadă de o diligență rezonabilă pentru a evita pierderile, mai ales prin introducerea unor acțiuni în justiție.

109 În această privință, trebuie arătat că nu este de competența Curții să califice din punct de vedere juridic acțiunile introduse la instanța de trimitere de către reclamantele în acțiunea principală. În cauza de față, acestora le revine obligația să stabilească natura și temeiul acțiunilor lor (cerere de restituire sau cerere de reparare a prejudiciului), sub controlul instanței de trimitere (a se vedea hotărârile citate anterior *Metallgesellschaft și alții*, punctul 81, și *Test Claimants in the FII Group Litigation*, punctul 201).

110 Nu este mai puțin adevărat că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, dreptul de a obține restituirea impozitelor percepute într-un stat membru cu încălcarea normelor de drept comunitar este urmarea și completarea drepturilor conferite justițiabililor de către dispozițiile comunitare, astfel cum au fost acestea interpretate de către Curte. Statul membru este, prin urmare, ținut, în principiu, să restituie impozitele percepute cu încălcarea dreptului comunitar (hotărârea *Test Claimants in the FII Group Litigation*, citată anterior, punctul 202 și jurisprudența citată).

111 În lipsa unei reglementări comunitare în materia restituirii impozitelor naționale percepute fără temei, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru să desemneze instanțele competente și să prevadă modalitățile procedurale de sesizare a instanței destinate să asigure protejarea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul comunitar, cu condiția ca, pe de o parte, aceste modalități să nu fie mai puțin favorabile decât cele referitoare la acțiuni similare de drept intern (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, ca acestea să nu facă practic imposibil sau excesiv de dificil exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică comunitară (principiul eficienței) (hotărârea *Test Claimants in the FII Group Litigation*, citată anterior, punctul 203 și jurisprudența citată).

112 În plus, când un stat membru a încasat impozite cu încălcarea normelor de drept comunitar, justițiabilii au dreptul la restituirea nu numai a impozitului perceput fără temei, ci și a sumelor plătite acestui stat sau reținute de acesta în legătură directă cu impozitul respectiv. Astfel cum Curtea a apreciat la punctele 87 și 88 din hotărârea *Metallgesellschaft și alții*, citată anterior, aceasta cuprinde de asemenea și pierderile reprezentate de indisponibilizarea sumelor de bani ca urmare a exorbitanței premature a impozitului (hotărârea *Test Claimants in the FII Group Litigation*, citată anterior, punctul 205 și jurisprudența citată).

113 Totuși, contrar celor susținute de reclamante în acțiunea principală, nici scutirile sau alte avantaje fiscale la care o societate rezidentă ar fi renunțat pentru a putea să impute integral impozitul perceput fără temei asupra unei sume datorate în contul unui alt impozit, nici prejudiciul pe care l-ar fi suferit o astfel de societate ca urmare a faptului că grupul din care face parte a

considerat necesar s? înlocuiasc?, cu scopul de a reduce sarcina fiscal? global?, capitalurile împrumutate cu o finan?are prin fonduri proprii ?i nici cheltuielile efectuate de c?tre societ??ile acestui grup pentru a se conforma legisla?iei na?ionale în cauz? nu pot fi recuperate, în temeiul dreptului comunitar, pe calea unei ac?iuni prin care se urm?re?te restituirea impozitului perceput f?r? temei sau a sumelor pl?tite statului membru respectiv ori re?inute de c?tre acesta în leg?tur? direct? cu acest impozit. Într?adev?r, astfel de costuri ar avea la baz? decizii luate de c?tre societ??ile grupului men?ionat ?i nu ar putea, prin urmare, s? constituie, în ceea ce le prive?te, consecin?a inevitabil? a deciziei Regatului Unit de a considera profituri distribuite anumite dobânzi pl?tite unor societ??i nerezidente.

114 În aceste condi?ii, este de competen?a instan?ei na?ionale s? stabileasc? dac? costurile enumerate la punctul anterior constituie, pentru societ??ile respective, pierderi financiare suferite ca urmare a unei înc?lc?ri a dreptului comunitar imputabile statului membru în cauz?.

115 F?r? ca prin acesta s? exclud? posibilitatea ca r?spunderea statului s? poat? fi angajat? în condi?ii mai pu?in restrictive în temeiul dreptului na?ional, Curtea a hot?rât c?, pentru ca un stat membru s? fie ?inut s? repare prejudiciile cauzate particularilor prin înc?lc?ri ale dreptului comunitar care îi sunt imputabile, trebuie îndeplinite trei condi?ii, ?i anume ca norma de drept înc?lcat? s? aib? ca obiect acordarea de drepturi particularilor, înc?lcarea s? fie suficient de grav? ?i s? existe o leg?tur? direct? de cauzalitate între înc?lcarea obliga?iei care îi incumb? statului ?i prejudiciul suferit de c?tre persoanele v?t?mate (a se vedea hot?rârea Brasserie du Pêcheur ?i Factortame, citat? anterior, punctele 51 ?i 66, hot?rârea din 30 septembrie 2003, Köbler, C?224/01, Rec., p. I?10239, punctele 51 ?i 57, precum ?i hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 209).

116 Punerea în aplicare a condi?iilor care s? permit? stabilirea r?spunderii statelor membre pentru prejudicii cauzate particularilor prin înc?lc?ri ale dreptului comunitar trebuie, în principiu, s? fie efectuat? de c?tre instan?ele na?ionale, conform îndrum?rilor date de c?tre Curte pentru a efectua această punere în aplicare (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 210 ?i jurispruden?a citat?).

117 În ac?iunea principal?, prima condi?ie este în mod evident îndeplinit? în ceea ce prive?te articolul 43 CE. Într?adev?r, această prevedere are ca efect acordarea de drepturi particularilor (a se vedea hot?rârile citate anterior Brasserie du Pêcheur ?i Factortame, punctele 23 ?i 54, precum ?i Test Claimants in the FII Group Litigation, punctul 211).

118 În ceea ce prive?te cea de a doua condi?ie, trebuie amintit, pe de o parte, c? o înc?lcare a dreptului comunitar este suficient de grav? atunci când un stat membru, în exercitarea competen?elor sale normative, a înc?lcat, în mod manifest ?i grav, limitele care se impun exercit?rii competen?elor sale. Pe de alt? parte, atunci când statul membru în cauz? nu dispunea, în momentul în care a comis înc?lcarea, decât de o marj? de apreciere în mod considerabil redus?, chiar inexistent?, simpla înc?lcare a dreptului comunitar poate fi suficient? pentru stabilirea existen?ei unei înc?lc?ri suficient de grave (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 212 ?i jurispruden?a citat?).

119 Pentru a stabili dac? exist? o înc?lcare suficient de grav?, trebuie ?inut seama de toate elementele care caracterizeaz? situa?ia cu care este sesizat? instan?a na?ional?. Printre aceste elemente se num?r? mai ales gradul de claritate ?i de precizie al normei înc?lcate, caracterul inten?ionat sau neinten?ionat al înc?lc?rii comise sau al prejudiciului cauzat, caracterul scuzabil sau nescuzabil al unei eventuale erori de drept, împrejurarea c? atitudinile adoptate de c?tre o institu?ie comunitar? au putut contribui la adoptarea sau la men?inerea unor m?suri sau a unor practici na?ionale contrare dreptului comunitar (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 213 ?i jurispruden?a citat?).

120 În orice caz, o înc?lcare a dreptului comunitar este v?dit grav? atunci când aceasta a continuat în pofida pronun??rii unei hot?râri care constat? înc?lcarea pretins?, a unei hot?râri preliminare sau a unei jurispruden?e consacrate a Cur?ii în materia respectiv? din care rezult? caracterul ilegal al comportamentului în cauz? (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 214 ?i jurispruden?a citat?).

121 În cauza de fa??, pentru a aprecia dac? o înc?lcare a articolului 43 CE comis? de c?tre statul membru respectiv este suficient de grav?, instan?a na?ional? trebuie s? ia în considerare faptul c?, într?un domeniu precum fiscalitatea direct?, consecin?ele care decurg din libert??ile de circula?ie garantate de tratat nu sunt decât în mod treptat revelate, în special prin intermediul principiilor consacrate de c?tre Curte începând cu hot?rârea din 28 ianuarie 1986, Comisia/Fran?a, citat? anterior. Într?adev?r, pân? la hot?rârea Lankhorst/Hohorst, citat? anterior, problema ridicat? prin prezenta cerere având ca obiect pronun?area unei hot?râri preliminare nu fusese înc? abordat? ca atare în jurispruden?a Cur?ii.

122 În ceea ce prive?te cea de a treia condi?ie, ?i anume cerin?a unei leg?turi directe de cauzalitate între înc?lcarea obliga?iei care revine statului ?i prejudiciul suferit de c?tre persoanele v?timate, este de competen?a instan?ei de trimitere s? verifice dac? prejudiciul pretins decurge într?un mod suficient de direct din înc?lcarea dreptului comunitar pentru a obliga statul la repararea acestuia (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 218 ?i jurispruden?a citat?).

123 Cu excep?ia dreptului la desp?gubire care î?i are în mod direct temeiul în dreptul comunitar atunci când aceste condi?ii sunt îndeplinite, statului îi revine obliga?ia ca, în cadrul dreptului na?ional al r?spunderii, s? repare prejudiciul cauzat, condi?iile stabilite de legisla?iile na?ionale în domeniul repar?rii prejudiciilor neputând fi mai pu?in favorabile decât cele referitoare la ac?iuni asem?nătoare de drept intern ?i neputând fi concepute astfel încât s? fac?, în practic?, imposibil? sau excesiv de dificil? ob?inerea repar?rii prejudiciului (hot?rârea Test Claimants in the FII Group Litigation, citat? anterior, punctul 219 ?i jurispruden?a citat?).

124 Trebuie precizat c?, pentru a determina prejudiciul reparabil, instan?a na?ional? poate verifica dac? persoana v?timat? a dat dovad? de o diligen?? rezonabil? pentru a evita prejudiciul sau pentru a?i limita întinderea ?i în special dac? aceasta a folosit în timp util toate c?ile legale pe care le avea la dispozi?ie (hot?rârea Brasserie du Pêcheur ?i Factortame, citat? anterior, punctul 84).

125 În aceast? privin??, Curtea a hot?rât, la punctul 106 din hot?rârea Metallgesellschaft ?i al?ii, citat? anterior, cu privire la o legisla?ie fiscal? care refuza filialelor rezidente ale societ??ilor?mam? nerezidente beneficiul regimului de impunere la nivel de grup, c? exercitarea drepturilor pe care dispozi?iile direct aplicabile ale dreptului comunitar le confer? particularilor ar deveni imposibil? sau excesiv de dificil? dac? cererile de restituire sau cererile de desp?gubire ale acestora bazate pe înc?lcarea dreptului comunitar ar trebui respinse ori reduse pentru simplul motiv c? particularii nu au cerut s? beneficieze de regimul de impunere pe care legea na?ional?

li?l refuza, în vederea contestării refuzului administrației fiscale pe c?ile legale prev?zute în acest scop, invocând supremația și efectul direct al dreptului comunitar.

126 Tot astfel, aplicarea dispozițiilor referitoare la libertatea de stabilire ar deveni imposibil? sau excesiv de dificil? dac? cererile de restituire sau de desp?gubire bazate pe înc?lcarea dispozițiilor menționate ar trebui respinse sau reduse pentru simplul motiv c? societățile în cauz? nu au cerut administrației fiscale să li se permit? plata c?tre o societate afiliat? nerezident? a dobânzilor aferente fondurilor împrumutate f?r? ca aceste dobânzi să fie calificate drept profituri distribuite, atunci când legea național?, coroborat?, dac? este cazul, cu prevederile pertinente ale CDI, prevedea o astfel de calificare.

127 Este de competența instanței de trimitere să stabilească dac?, atunci când se dovedește c? legislația național? în cauz? în acțiunea principal?, coroborat?, dac? este cazul, cu prevederile pertinente ale CDI, nu îndeplinește condițiile arătate la punctul 92 din prezenta hotărâre și constituie, prin urmare, un obstacol în calea libertății de stabilire interzis de articolul 43 CE, aplicarea acestei legislații ar fi condus în toate cazurile la respingerea solicitărilor reclamantelor în acțiunea principal? adresate administrației fiscale a Regatului Unit.

128 Prin urmare, la întrebările a cincea-a zecea trebuie să se răspund? după cum urmează:

– În lipsa unei reglementări comunitare, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru să desemneze instanțele competente și să prevadă modalitățile procedurale de sesizare a instanței destinate să asigure protejarea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul comunitar, inclusiv stabilirea naturii acțiunilor introduse de persoanele văt?mate la instanțele naționale. Acestea sunt ?inute totuși să asigure c? justițiabilii dispun de o cale efectiv? de atac care să le permit? să obțin? restituirea impozitului perceput f?r? temei și a sumelor plătite acestui stat membru sau reținute de c?tre acesta în legătur? direct? cu acest impozit. În ceea ce privește alte prejudicii pe care le?ar fi suferit o persoan? ca urmare a unei înc?lcări a dreptului comunitar imputabile unui stat membru, acesta din urmă este obligat să repare prejudiciile cauzate particularilor în condițiile enunțate la punctul 51 din hotărârea Brasserie du Pêcheur și Factortame, citat? anterior, f?r? ca aceasta să exclud? ca, în temeiul dreptului național, răspunderea statului să poată fi angajat? în condiții mai puțin restrictive.

– Când se dovedește c? legislația unui stat membru constituie un obstacol în calea libertății de stabilire interzis de articolul 43 CE, instanța de trimitere poate, în vederea stabilirii prejudiciilor care trebuie reparate, să verifice dac? persoanele văt?mate au dat dovadă de o diligență rezonabil? pentru a evita aceste prejudicii sau pentru a le limita întinderea și în special dac? acestea au folosit în timp util toate c?ile legale pe care le aveau la dispoziție. Cu toate acestea, pentru a evita ca exercitarea drepturilor pe care articolul 43 CE le confer? particularilor să devină imposibil? sau excesiv de dificil?, instanța de trimitere poate determina dac? aplicarea acestei legislații, coroborat?, dac? este cazul, cu prevederile pertinente ale CDI, ar fi condus în toate cazurile la respingerea solicitărilor reclamantelor în acțiunea principal? adresate administrației fiscale a statului membru în cauz?.

Cu privire la cererea de limitare în timp a efectelor prezentei hotărâri

129 În timpul ?edinței, guvernul Regatului Unit a solicitat Curții ca, în cazul în care aceasta ar interpreta dreptul comunitar în sensul c? acesta se opune unei legislații naționale de natura celei în cauz? în acțiunea principal?, să limiteze efectele în timp ale hotărârii sale, chiar și în ceea ce privește acțiunile în justiție introduse înainte de data pronunțării acestei hotărâri. Acest guvern evaluează la 300 de milioane de euro costul unei interpretări a dreptului comunitar care i?ar fi defavorabil?.

130 Trebuie constatat c?, în spe??, guvernul Regatului Unit nu a precizat pe ce baz? a ajuns la evaluarea în cifre a efectelor prezentei hot?râri ?i nici dac? aceast? sum? prive?te numai consecin?ele financiare ale ac?iunii principale sau ?i pe cele care ar decurge din aceast? hot?râre în alte cauze.

131 În plus, suma prezentat? de c?tre acest guvern porne?te de la ipoteza potrivit c?reia r?spunsurile date de c?tre Curte ar duce la admiterea în întregime a preten?iilor reclamantelor din ac?iunea principal?, verificarea acestui aspect fiind, cu toate acestea, de competen?a instan?ei de trimitere.

132 În aceste condi?ii, Curtea nu dispune de elemente suficiente pentru a analiza cererea guvernului Regatului Unit.

133 Prin urmare, nu se impune limitarea în timp a efectelor acestei hot?râri.

Cu privire la cheltuielile de judecat?

134 Întrucât, în privin?a p?r?ilor din ac?iunea principal?, procedura are caracterul unui incident survenit la instan?a de trimitere, este de competen?a acesteia s? se pronun?e cu privire la cheltuielile de judecat?. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observa?ii Cur?ii, altele decât cele ale p?r?ilor men?ionate, nu pot face obiectul unei ramburs?ri.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Camer?) declar?:

1) **Articolul 43 CE se opune unei legisla?ii a unui stat membru care restrânge posibilitatea pentru o societate rezident? de a deduce, în scopuri fiscale, dobânzile pl?tite aferente fondurilor împrumutate de la o societate?mam?, direct? sau indirect?, rezident? într?un alt stat membru sau de la o societate rezident? într?un alt stat membru controlat? de c?tre o astfel de societate?mam?, f?r? a supune acestei restrângeri o societate rezident? care împrumut? fonduri de la o alt? societate de asemenea rezident?, cu excep?ia cazului în care, pe de o parte, aceast? legisla?ie se bazeaz? pe analiza unor elemente obiective ?i verificabile care s? permit? identificarea unui aranjament pur artificial realizat numai în scopuri fiscale, prev?zând posibilitatea pentru contribuabil de a prezenta, dac? este cazul ?i f?r? a fi supus unor constrângeri administrative excesive, elemente referitoare la ra?iunile de natur? comercial? aflate la baza opera?iunii în cauz? ?i, pe de alt? parte, când existen?a unui astfel de aranjament este dovedit?, respectiva legisla?ie nu consider? aceste dobânzi profituri distribuite decât în m?sură în care acestea dep??esc ceea ce s?ar fi convenit în condi?ii de concuren?? deplin?.**

2) **O legisla?ie a unui stat membru de natura celei avute în vedere la prima întrebare nu într? sub inciden?a articolului 43 CE atunci când aceasta se aplic? unei situa?ii în care o societate rezident? prime?te un împrumut de la o societate rezident? într?un alt stat membru sau într?o ?ar? ter?? care nu controleaz? ea îns??i societatea împrumutat?, ?i când aceste dou? societ??i sunt controlate, direct sau indirect, de c?tre o societate afiliat? comun? rezident? într?o ?ar? ter??.**

3) **În lipsa unei reglement?ri comunitare, revine ordinii juridice interne a fiec?rui stat membru s? desemneze instan?ele competente ?i s? prevad? modalit??ile procedurale de sesizare a instan?ei destinate s? asigure protejarea drepturilor conferite justi?iabililor de dreptul comunitar, inclusiv stabilirea naturii ac?iunilor introduse de persoanele v?t?mate la instan?ele na?ionale. Acestea sunt ?inute totu?i s? asigure c? justi?iabilii dispun de o cale efectiv? de atac care s? le permit? s? ob?in? restituirea impozitului perceput f?r? temei ?i a sumelor pl?tite acestui stat membru sau re?inute de c?tre acesta în leg?tur? direct? cu acest impozit. În ceea ce prive?te alte prejudicii pe care le?ar fi suferit o persoan? ca**

urmare a unei încălcări a dreptului comunitar imputabile unui stat membru, acesta din urmă este obligat să repare prejudiciile cauzate particularilor în condițiile enunțate la punctul 51 din hotărârea Brasserie du Pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93), fără ca aceasta să excludă ca, în temeiul dreptului național, răspunderea statului să poată fi angajată în condiții mai puțin restrictive.

Când se dovedește că legislația unui stat membru constituie un obstacol în calea libertății de stabilire interzis de articolul 43 CE, instanța de trimitere poate, în vederea stabilirii prejudiciilor care trebuie reparate, să verifice dacă persoanele vătămate au dat dovadă de o diligență rezonabilă pentru a evita aceste prejudicii sau pentru a le limita întinderea și în special dacă acestea au folosit în timp util toate căile legale pe care le aveau la dispoziție. Cu toate acestea, pentru a evita ca exercitarea drepturilor pe care articolul 43 CE le conferă particularilor să devină imposibilă sau excesiv de dificilă, instanța de trimitere poate determina dacă aplicarea acestei legislații, coroborată, dacă este cazul, cu prevederile pertinente ale convențiilor pentru evitarea dublei impuneri, ar fi condus în toate cazurile la respingerea solicitărilor reclamantelor în acțiunea principală adresată administrației fiscale a statului membru în cauză.

Semnături

* Limba de procedură: engleza.